

מבורת הש"ס
עם הוספות

לקמן עו: ובר"מ (1) לעיל
גד: (2) לעיל נא:
(3) לעיל נו: (4) קורטין
ע"ג: (5) נד: (6) סמך ב:
(7) נד: (8) ברה"ח
שמוטת, (9) נד ע"ב.

גליון הש"ס

[מכתי' תוס' ה"ה
דיבטא וכו' מי"ט
בגליון שהיא ע"ב
הקולית בשרה. ע'
לעיל דף לב ע"ג תוס'
ד"ה (ולמשו' וכו') וי"ל
דלמלא לזמן הארכובה
ולמעלה לשורה וכו' אל
למעלה ברחוק (ש"ל):

הגהות מהר"ב
רנשבורג

[תוס' ד"ה דיבטא
וכי' ויבא א"ל
בגליון ש"ס
י"א ע"ג ומה כ"ה ע"א
דלמלא מאן דפלג וכו'
ועי' כו"פ סי' נ' ס"ק
ב' כהני' מה דתבוי' ש'
י"ע דוראי' חותם תוס'
דלמלא מאן דפלג
לעיל' מהי' הו' וזק
ומשם:]

הגהות וצינונים

[6] לא ידעתי מאין היא
ההגה ומה צריך למחוק
(רש"י: (7) "למטה" לא
גורסים אותו ראשונים
(רא"ש לקמן פ"ד רשות'
כלל כ' תוס' ה"ר"ן, ר"י
אלמאדרי, נימוקי יוסף)
וארונים (ב"י, י"ש, י"ש)
פלה, לבושי' שרד
בפתיחה הילכות טהרות
העצמות, חוסן ישימות):
[7] ניקוד (ש"מ):
[8] דקדוק: (9) ג"ב
ס"א מתקנת (ש"מ):
[10] ורוב צלעות מנינות
עליה, רוב רוחב
הצלעות מנין עליה
שהצלעות ש"ש עוף אינם
שוכבות על רוחב
אלא על חזן וכו' וכו'
רחוב לפני' (ש"מ):
[11] חבוק: (12) מפרשת
(כת"י): (13) דפוס
שנצינו והכי' פסקי':

אלו טרפות פרק שלישי חולין

נו.

עין משפט גרי מצוה

ר"א א ב ב"מ פ"ח מהל'
שחטתו בלבה וכו' סמך
עין שם טו"ש י"ד סימן
ט"ז סעיף א':
ר"א ג ב"מ פ"ח מהל'
ד סמך שם טו"ש ע'
י"ד סימן נג סעיף א':
ר"ב ד מ"י שם הלכה ד
[ט"ז ע"ג י"ד סימן נה
סעיף ג]:
ר"ג ה ה"ה שם וסמך שם
טו"ש ע"ג י"ד סימן נג
סעיף ג:
ר"ד ו ה"ה שם י"ד סי' נג
סעיף א':

שמוטת יד בבהמה כשרה. וה"ה נתמכו לדוקא נתמכו רגליה
טרפה אצל ידיה ולקמן (דף נ"ח): נמי אמרינן
בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלשה ה"ו מוס ואמר רב הונא
לא שנו אלא שמיסר ביד אצל כרגל טרפה נמי הוא:

באחות עינים. ולא נגע בו ולא היקו אלא לדממה לאצו כאלו
נשחט לפי שלא היה רוצה ליגע בבעיניו שלא יהפך בן: צנא: סל:
דאנקורי. עופות שנשחטו רגליהן בארכובה למטה^א או למעלה
מארכובה ואין העלם יוצא לחוץ^ב. ובשומת הגאונים מלאמי עוף שחור

שמוטת ירך. פ"י בקוטרם
זוקא דלטמא דשף
מדוכתיה ואיככול ניציה והדין עמו
דכולה שמוטה דשעמתי' באיככול
ניציה איירי צבהמה וצעוף אצל לא
איככול כשרה כך פסיק^א לעיל (דף נ"ז):
והלכתא אפילו אפסיק נמי כשרה עד
לאיככול איככולי והשחט ניחא מה
דנקיט צבוליה שעמתי' שמוטה ולא
נקיט דשף מדוכתיה דנקיט רב מתנא

הוא ושל מים הוא ובמלכו חכרצרות
לכנות ועל שם כך נקרא אינקורי
שהוא נמומר כמו ניקוב^ב פיטור^א א"ל^א
וצעיר הואת יש מהן: בצומת הגידין.
שהיה ששה עשר חוטין קיימין דלאמרינן
בפרק צבהמה המקשה (לקמן עו:): והוא
בשפולו של ע"ס השוק סמוך לארכובה:
יד. כתף: שמוטת ירך. זוקא דלטמא
דשף מדוכתיה ואיככול ניציה^א:
שמוטת גף. פרק עליון הממוצר צבהמה:
טרפה דחיישינן שמה ניקב הריאה.
לפי שהריאה נכחדת בין הללעות
וקרום צבצר כך ורק בין קלע לללע
וכשמוטת גפה מתמתקת^א הריאה
עס הגף: תיבדק. הריאה מכניס
קנה דק כנגרמת ונפסח בריאה ואם
הרום יוצא טרפה ואם לאו כשרה:
בע"ה ש"ו וורד. דקה ואלדומה: בין
אנפיים. בין כנפיה: דלא מיטריף
בה. אם ניקצה: כנגדן בעוף.

רבינו גרשום

ההוא צנא דאינקורי.
כלומר סל מלא עופות
שנחתו רגליהם: לא
ליחמר ולא ליפלי.
כלומר שאם נפלה לאור
לא נימא מחומר הריאה
ואם נפלה לא נימא ניקבה
הריאה: מדבריו של ב"ר
זכור. והו' חוקים:
שמוטת ירך. ורופסא
בלע"ז: אי הכי קשיא
דרב אדרב. כלומר הכא
אמר שמוטת ירך בעוף
כשרה והכא אמר וכן
בעוף:
הה

ליקוטי רש"י

חייטרה. תפרה [מנחות
ל:]. כנגדן בעוף.
במדי' דלחיה צטוף
המסס וצית המנינות
לימניה עטף וליעיל נו.
גהרא נהרא ופשיטיה.
כל נהר מתפשט מנקוס
שהוא רגיל עס לומר כל
מקוס הולך אחר מההנו
[שם ל:ח]. שנחתבו
רגליה. האמרינן לקמן
ע"ל. האמרינן קרי רגליס
ושלפניו קרי ידים.
ארבובת. קיטיל מקוס
מיטר השוק והיך
שמתקין אותה משם
צעת הפסטה [לעיל
מ:]. וכו' שניש"א.
אפילו לא נתחן העטס.
בצומת הגידין. ובע"ה
מארכובה הוא אפילו לה
ויך אותן שלשה חוטין
שטילין ממקרי הכשר
מתלוות העטס שקורין
"ניקודין" לקמן שם. וא"ל
ת"ת"ה וכו'. דיש לזכר
שחלו זה קשה לו ואין
חולו זה קשה לו [לעיל
נ"ד]. שאין חיות האצורים
שום [ושב"ש ב"ב ק"ל:].
שהרי הוחתבה כמבין
ובי. מתוך סימנין או
(גדל זוארה) [למטה
הגידין] ומתה מתוך כל
כמפיה וזהו [לעיל שם].

לעיל (דף נ"ז): משום דרב מתנא אסר
בלא איככול ניציה אצל הכא דלאירי
באיככול ניציה לזון שמוטה
ולהכי מייטי לעיל דרב מתנא גבי אלו
כשרות דוקא ולא מייטי דרב יהודה
דהכא ועוד דרבי יוחנן קאמר לעיל^א
אלו טרפות דוקא למעוטי ה"ה דרב
מתנא ורבי יוחנן קאמר לקמן^א שמוטת
יך צעוף טרפה וה"ה צבהמה נמי
טרפה מדמני לוי ולא משכי ליה גבי
יתר עליהן עוף ולא משמע דפליג
עליה מדמקשינן לעיל^ב מנייה דרב
ושמואל ועוד דלקמן^ג כסוף שמעתא
הלכה רווחת צישאל שמוטת יך
צעוף טרפה וה"ה צבהמה כדפרישי'^א
ולעיל (דף נ"ז): פסקי הלכה דאפילו
אפסיק כשרה ע"ד דלאיככול איככולי
ולכן נראה דכולה שמעתי' איירי
דאיככול ניציה: **למה** ליה פ"ד
כ"י האי והא אמר רב הונא אמר
רב שמוטת ירך בעוף כשרה. השתא
ס"ד דשמוטה ותמוכה הכל אחד וע"ג
דצבהמה טרפה כדמוכח מתניתי'ן
[לקמן דף עו:]. דצבהמה שנחתבו רגליה

בין אנפיים מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית
ליה כלל והא קא חוינא דאית ליה אלא
דלא מיטריף ביה^א והתני לוי טרפות שמונו
חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף
גשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של
מוח אלא אין לו אלא לינפל ולא ליחמר מי"ט
אמר רב חנה הוואיל ורוב צלעותיה מגינות
עליה והא מרד"י יוחנן יש לו וישנה בעלה
של וורד ביה אנפיים מכלל דחוקיה סבר
דלית ליה אלא אמרי במערבא משמיה דר'^א
יוסי ברבי חנינא מדבריו של ברבי נכר
שאינו בקי בתרנגולין. אמר רב הונא אמר
רב שמוטת ירך בעוף כשרה א"ל רבה בר רב
הונא לרב הונא והא רבנן דתו מפומבדיתא
אמרו רב יהודה משמיה דרב אמר שמוטת
ירך בעוף טרפה אמר ליה ברי^א גהרא
גהרא ופשיטיה אול רבי אבא אישכחיה לרב
רמייה בר אבא דקא בדיק בצומת הגידין
אמר ליה למה ליה למר כו"י האי והא רב
הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה אמר
ליה אנא^א מתניתין ידענא בהמה שנחתבו
רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן
הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת
הגידין ואמר רב עלה וכן בעוף אי הכי קשיא
דרב אדרב אישתיק אמר ליה דלמא שני לה
בין שמוטה לחתובה א"ל ואת מפרשת
שמעתייה דרב בפרוש אמר רב שמוטה
כשרה חתובה פסולה^א ואל תתמה שהרי חותבה
מכאן ומתה חותבה מכאן וחיתה כי סליק ר'^א
אבא אישכחיה לרבי זירא דיתבי וקאמר אמר
רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף טרפה
אמר ליה חיי דמר מיומא דסליק מר להבא
הוה

בין אנפיים מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית
ליה כלל והא קא חוינא דאית ליה אלא
דלא מיטריף ביה^א והתני לוי טרפות שמונו
חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף
גשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של
מוח אלא אין לו אלא לינפל ולא ליחמר מי"ט
אמר רב חנה הוואיל ורוב צלעותיה מגינות
עליה והא מרד"י יוחנן יש לו וישנה בעלה
של וורד ביה אנפיים מכלל דחוקיה סבר
דלית ליה אלא אמרי במערבא משמיה דר'^א
יוסי ברבי חנינא מדבריו של ברבי נכר
שאינו בקי בתרנגולין. אמר רב הונא אמר
רב שמוטת ירך בעוף כשרה א"ל רבה בר רב
הונא לרב הונא והא רבנן דתו מפומבדיתא
אמרו רב יהודה משמיה דרב אמר שמוטת
ירך בעוף טרפה אמר ליה ברי^א גהרא
גהרא ופשיטיה אול רבי אבא אישכחיה לרב
רמייה בר אבא דקא בדיק בצומת הגידין
אמר ליה למה ליה למר כו"י האי והא רב
הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה אמר
ליה אנא^א מתניתין ידענא בהמה שנחתבו
רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן
הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת
הגידין ואמר רב עלה וכן בעוף אי הכי קשיא
דרב אדרב אישתיק אמר ליה דלמא שני לה
בין שמוטה לחתובה א"ל ואת מפרשת
שמעתייה דרב בפרוש אמר רב שמוטה
כשרה חתובה פסולה^א ואל תתמה שהרי חותבה
מכאן ומתה חותבה מכאן וחיתה כי סליק ר'^א
אבא אישכחיה לרבי זירא דיתבי וקאמר אמר
רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף טרפה
אמר ליה חיי דמר מיומא דסליק מר להבא
הוה

הוה

ירמיה שהציב ראייה לדבריו וא"ל אלא מתני' ידענא לא דקדק
אלא מהא דלאמר רב עלה וכן צעוף אצל מהא דלאסרה מתניתין
צבהמה לא רצה לדקדק ולומר כ"ש צעוף דוותר חיותיה ולכן נראה
דדוקא צעוף מנכרי רב הונא אמר רב ולא צבהמה ולית ליה ברייתא
דלוי ואע"ג דמקשינן מיניה לרב לעיל^ב היינו אליבא דרב יהודה דוחק:
דילמא שני ליה בין שמוטה לחתובה. פ"י בקוטרם דשמוטה
כשרה ואפילו נטלה כולה ובחתימה טרפה אפילו צבומת
הגידין לצדן ומימה מה רוצה לומר שמפרש שאם נטלה כולה
כשרה אם נטלה היך ממקום שהיתה מחוברת צלחיה כשרה ותמוכה כגון דאחיה ע"ס האלמעי שבו צומת
הגידין נתחיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכת עם הראש ולמעלה הוא תחוב צננס הקולית שהוא ע"ס התחוב צלחיה ולכן דבואות
ע"ס האלמעי טרפה מ"מ צעלין שהוא ע"ס הקולית כשרה כדמוכח שחותבה מכאן ומתה מכאן ומתה וזוהי מינה דלפילו נבלה
נמי מקריא אס נטלה יך וחלל שלה ניכר כדאמר רבי אלעזר פ"ק (לעיל כ"ה). וליכא מאן דפליגא ומה שייך לקרות זה שמוטה זה
חתובה שתייהן חתוכות וינהו כיון דאיירי אפילו נטלה כולה והיה לו לפרש כאן בפשיטות דשמוטה כשרה כגון דלא נתמכו רגליה
אלא דשף מדוכתיה ע"ס היך שקפן ממקומו מחור כשע"ס האליה שהוא תחוב צו אצל נתמכו טרפה אפילו צבומת הגידין:
מטילת

כשרה אם נטלה היך ממקום שהיתה מחוברת צלחיה כשרה ותמוכה כגון דאחיה ע"ס האלמעי שבו צומת
הגידין נתחיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכת עם הראש ולמעלה הוא תחוב צננס הקולית שהוא ע"ס התחוב צלחיה ולכן דבואות
ע"ס האלמעי טרפה מ"מ צעלין שהוא ע"ס הקולית כשרה כדמוכח שחותבה מכאן ומתה מכאן ומתה וזוהי מינה דלפילו נבלה
נמי מקריא אס נטלה יך וחלל שלה ניכר כדאמר רבי אלעזר פ"ק (לעיל כ"ה). וליכא מאן דפליגא ומה שייך לקרות זה שמוטה זה
חתובה שתייהן חתוכות וינהו כיון דאיירי אפילו נטלה כולה והיה לו לפרש כאן בפשיטות דשמוטה כשרה כגון דלא נתמכו רגליה
אלא דשף מדוכתיה ע"ס היך שקפן ממקומו מחור כשע"ס האליה שהוא תחוב צו אצל נתמכו טרפה אפילו צבומת הגידין:
מטילת

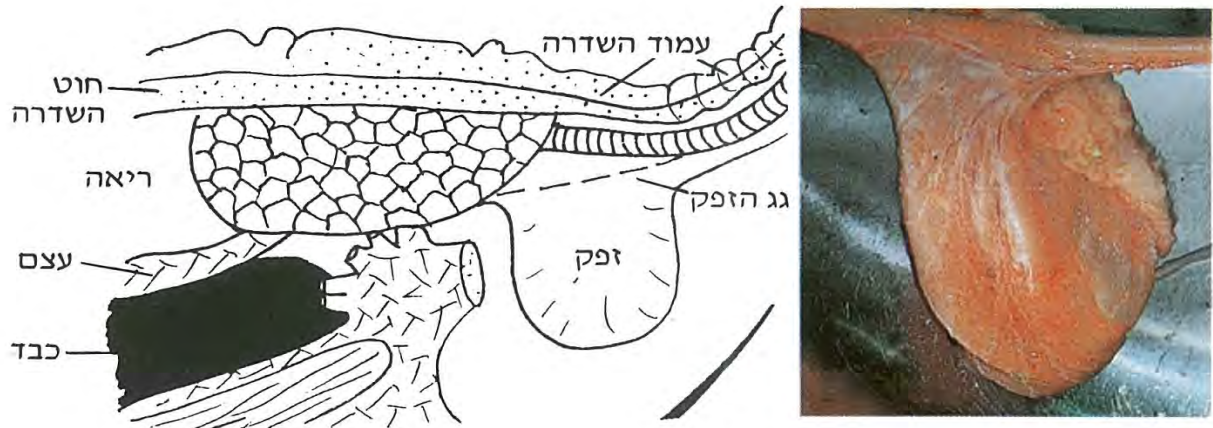
כשרה אם נטלה היך ממקום שהיתה מחוברת צלחיה כשרה ותמוכה כגון דאחיה ע"ס האלמעי שבו צומת
הגידין נתחיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכת עם הראש ולמעלה הוא תחוב צננס הקולית שהוא ע"ס התחוב צלחיה ולכן דבואות
ע"ס האלמעי טרפה מ"מ צעלין שהוא ע"ס הקולית כשרה כדמוכח שחותבה מכאן ומתה מכאן ומתה וזוהי מינה דלפילו נבלה
נמי מקריא אס נטלה יך וחלל שלה ניכר כדאמר רבי אלעזר פ"ק (לעיל כ"ה). וליכא מאן דפליגא ומה שייך לקרות זה שמוטה זה
חתובה שתייהן חתוכות וינהו כיון דאיירי אפילו נטלה כולה והיה לו לפרש כאן בפשיטות דשמוטה כשרה כגון דלא נתמכו רגליה
אלא דשף מדוכתיה ע"ס היך שקפן ממקומו מחור כשע"ס האליה שהוא תחוב צו אצל נתמכו טרפה אפילו צבומת הגידין:
מטילת

ר' יוחנן אמר יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפים

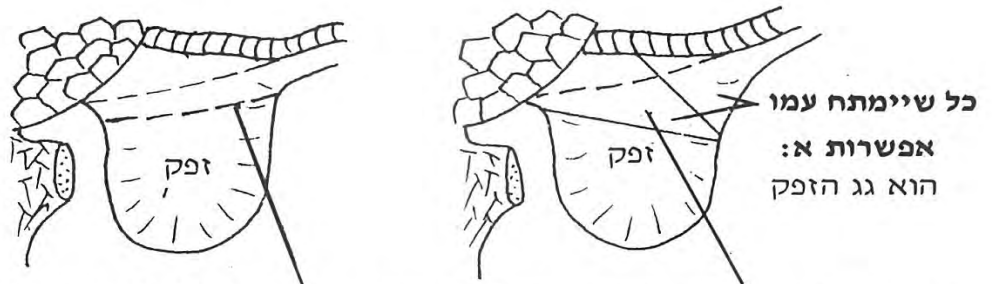

חולין נז, א יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפים – ניתן לראות את ריאת העוף ואת מקומה על גבי צלעות העוף העוטפות את הריאה ומגינות עליה.

תמונה ג – רל"ה. **גגו של זפק נידון כוושט – התמונה כחלק מתמונה ג**
 – רכ"א

תמונה ג – רל"ו. **כל שנמתח עמו (שלוש אפשרויות).**

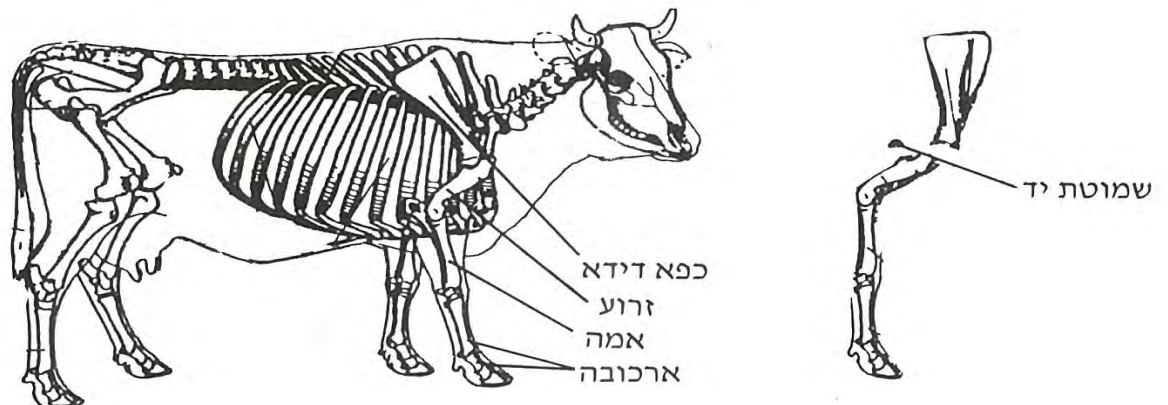
אפשרות ג: ייתכן שמתחת הוושט תתן קפל בגג הזפק מעין תעלה של הוושט

אפשרות ב: שכל הגג נחשב לאזור המתיחה

דף נ"ז עמוד א'

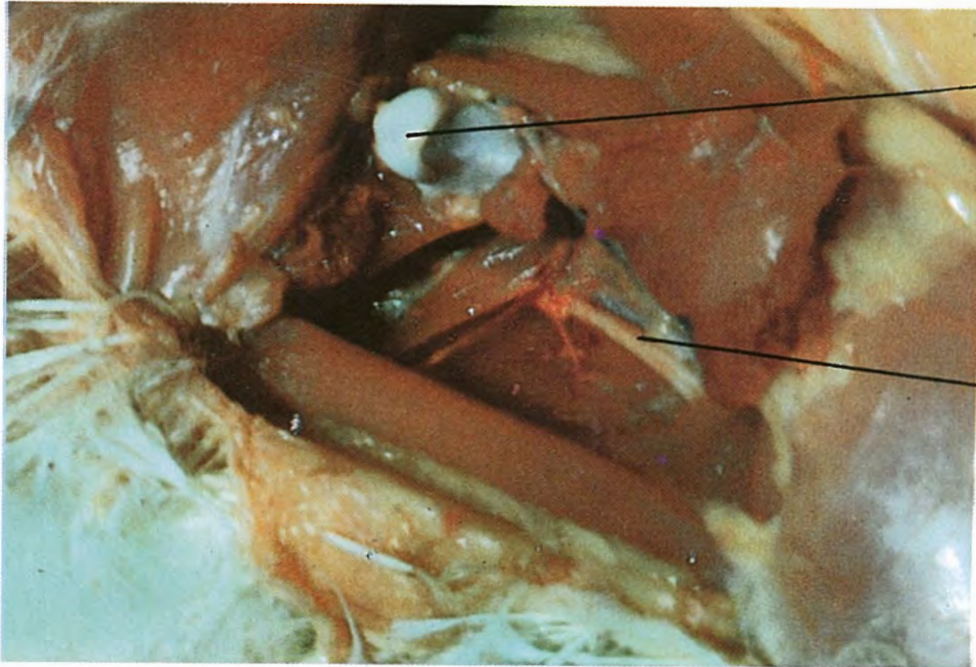
שמוטת יד בבהמה כשרה.

תמונה ג – רל"ז.

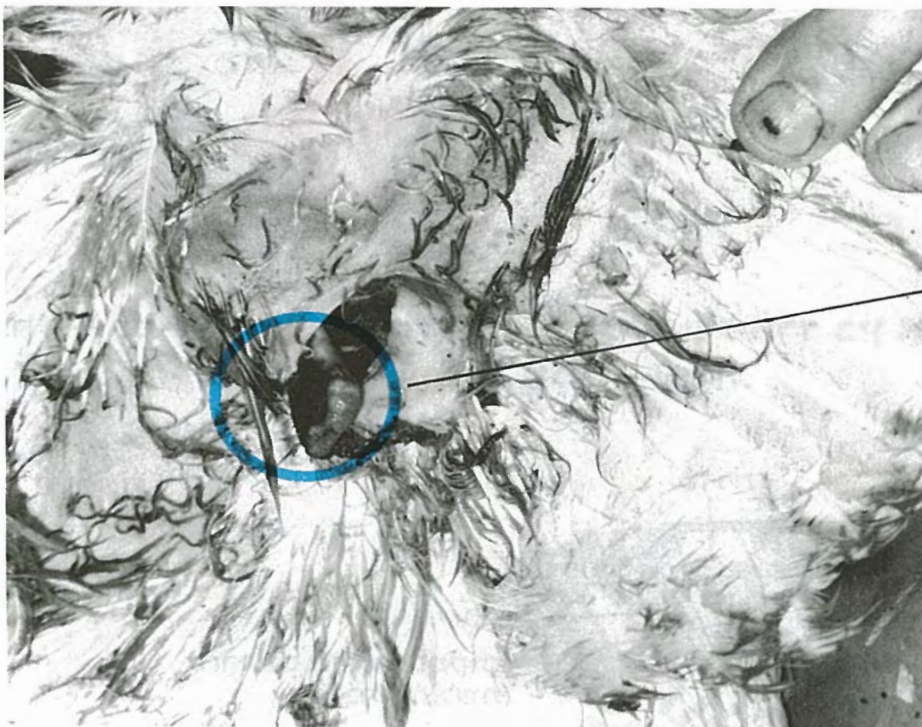
תמונה ג – רל"ח. שמוטת ירך בעוף טריפה.

ראש העצם
בוקא דאטמא
דשף מוכתיה

עצם

תמונה ג – רל"ט. שמוטת גף בעוף טריפה, חיישינן שמא ניקבה הריאה. (הבשר דק, ואם יש חוד בעצם הוא יכול לחדור דרך הבשר לריאה).

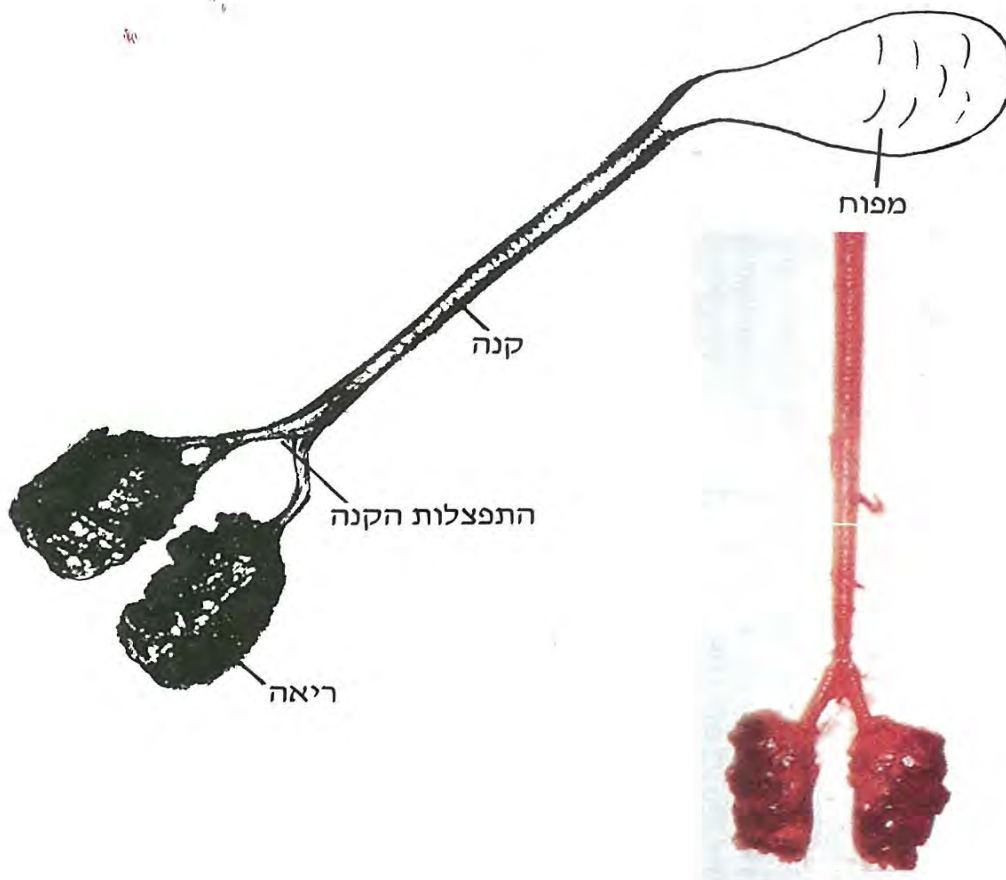

קצה
עצם שלמה

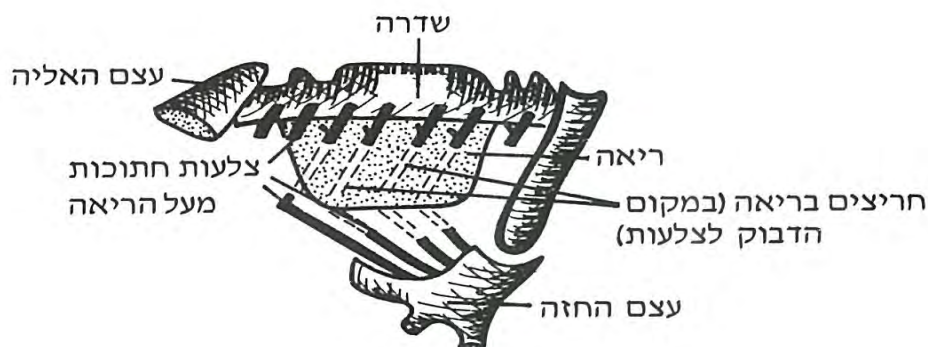
נשמטה הגף במראה נראה כאילו הכנף שבורה. בשעת הפתיחה נראית העצם שלמה.

תמונה ג – רמ. **תבדק (ריאת העוף). רש"י: הריאה, מכניס קנה דק בגררת ונופח בריאה...**

מיקום קנה הנשימה והריאה ראה תמונה ג – רמ"א.

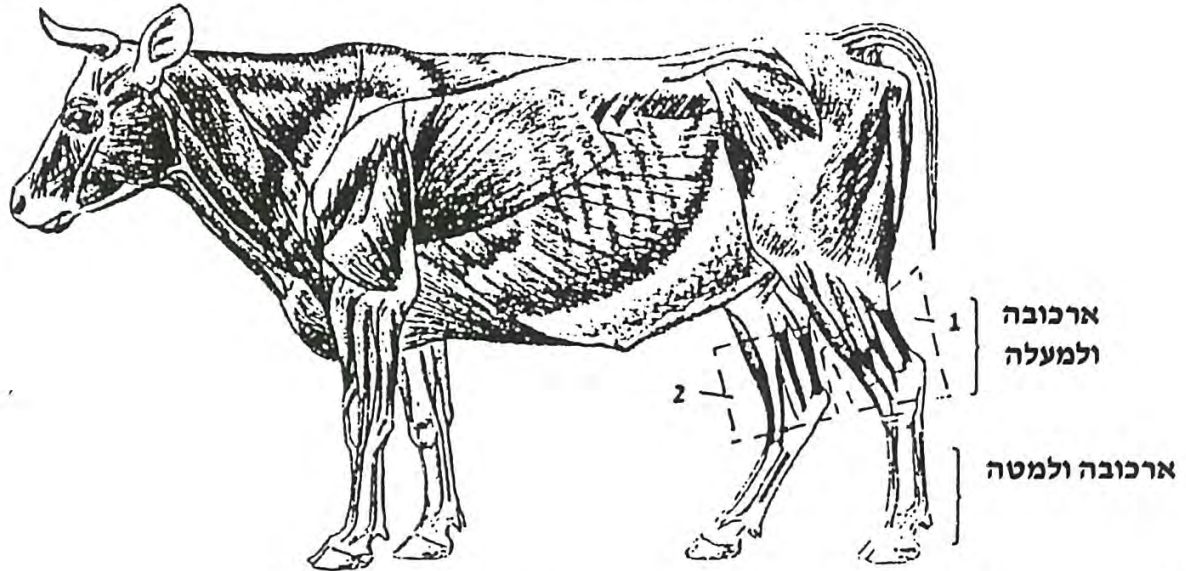

תמונה ג – רמ"א. **אין ריאה לעוף... כעלה של וורד בין אגפים... הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה.**

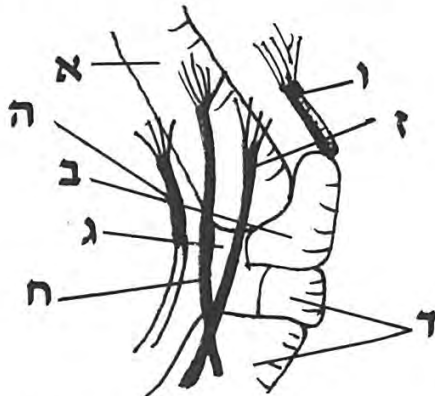

תמונה ג – רמ"ב. בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה, מן הארכובה ולמעלה פסולה, וכן שניטל צומת הגידים.

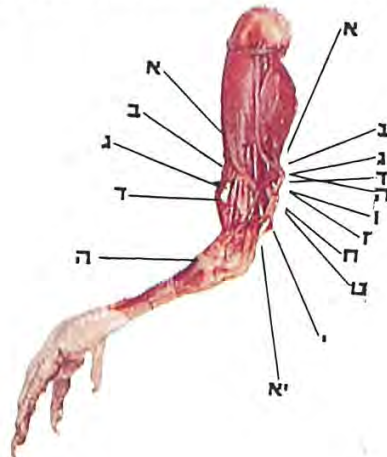

1. צד חיצוני, 2. צד פנימי.

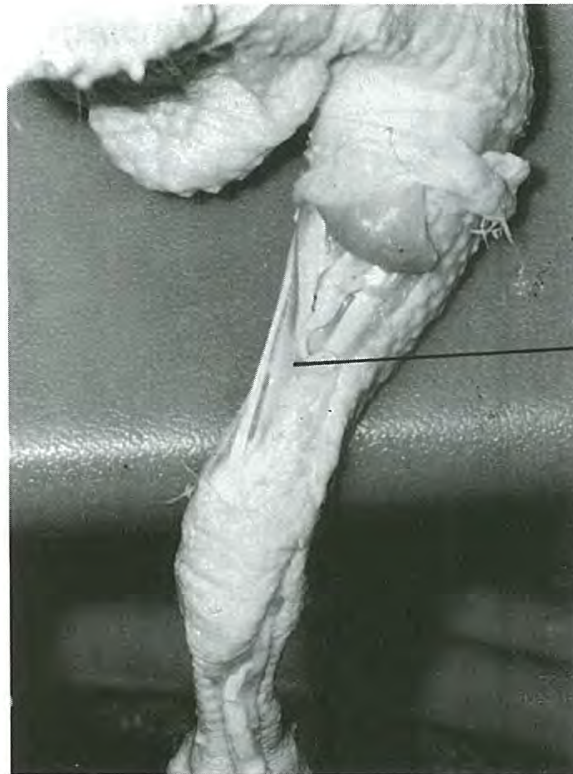

א. שוק. ב. ערקוס. ג. איסתוורא. ד. עצמות הארכובה. ה. גיד קדמי ו. גיד אחורי. ז. גיד חיצוני לדעה אחת. ח. גיד חיצוני לדעה שניה.

תמונה ג – רמ"ג. וכן בעוף. – צומת הגידים בעוף.

תמונה ג – רמ"ד. גיד קרוע בעוף.

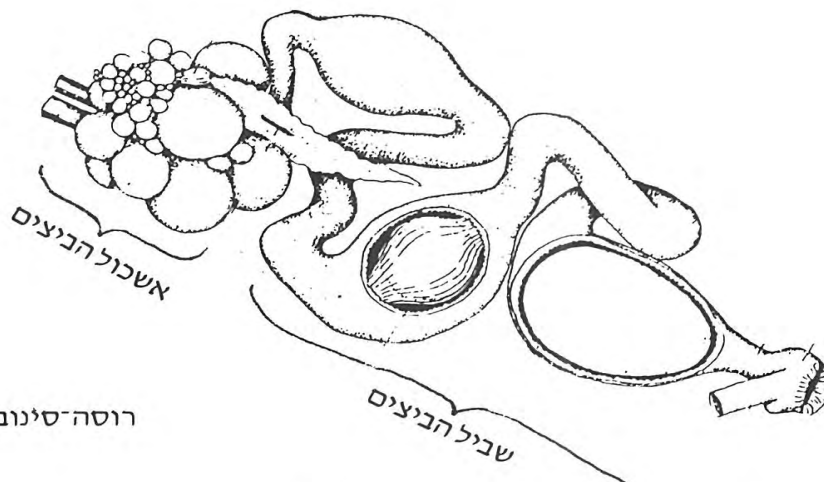

גיד קרוע מקופל

רגל נפוחה הגידים הצדדיים והפנימיים רגילים ושלמים הגיד השלישי משמאל מקופל ומסתלסל לאחר שנחתך בחיים ומונח בצורה זו (במקום להיות מתוח) בתוך הרקמה מתחת לעור.

דף נ"ח עמוד א'

תמונה ג – רמ"ה. שיחלא קמא. אשכול הביצים בעוף. רש"י: אותן שהיו במעיה (בשביל הביצים) בשעה שנטרפה.

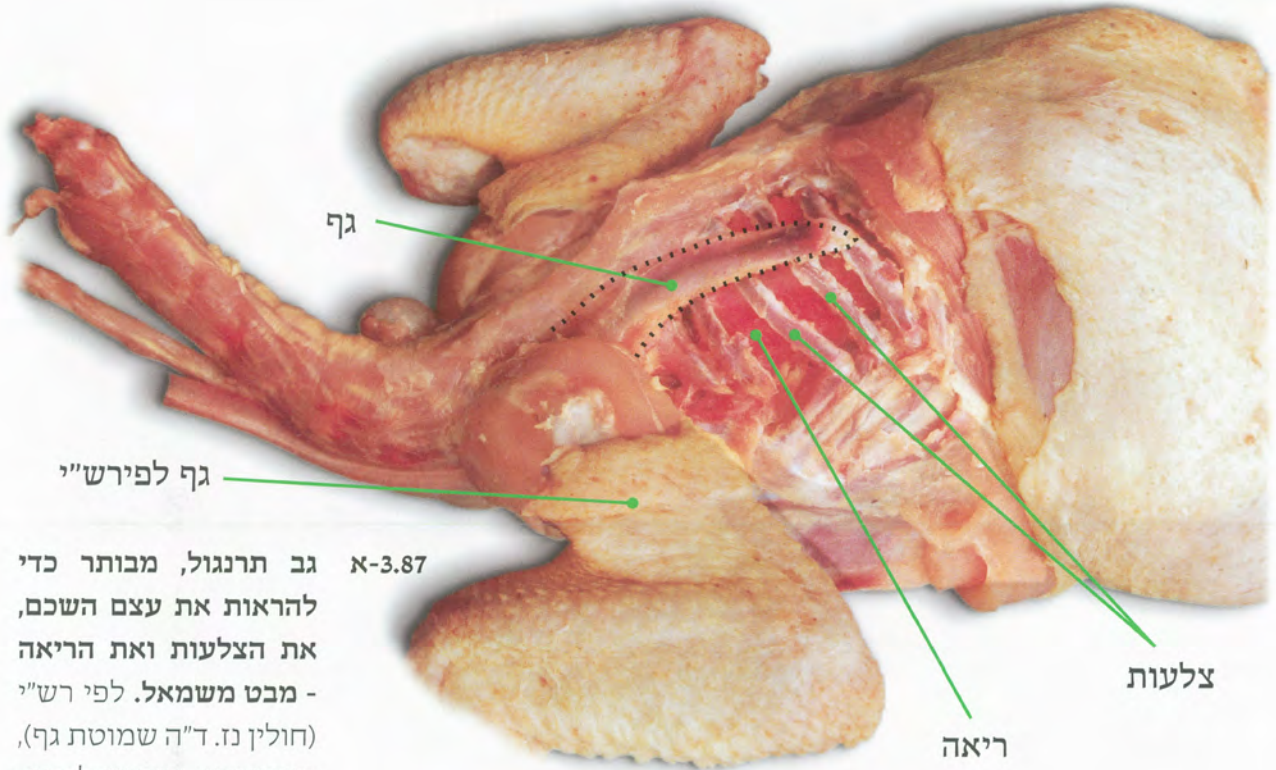
רוסה סינוביץ

בדקיה רבא בצומת הגידין

ראה עמ' 94, תמונה 4.9.

שמוטת גף

3.87-א גב תרנגול, מבוטר כדי להראות את עצם השכם, את הצלעות ואת הריאה - מבט משמאל. לפי רש"י (חולין נז. ד"ה שמוטת גף), כשנשמט הכנף יש לבדוק אם ניקב הריאה. לפי ראשונים אחרים (עי' ש"ך יו"ד לב:ט), רק כשנשמטו גם הכנף וגם עצם השכם יש לבדוק את הריאה. [הסירו את השרירים כדי לגלות את הריאה. השווה עמ' 57, תמונות 3.37-א-ב]

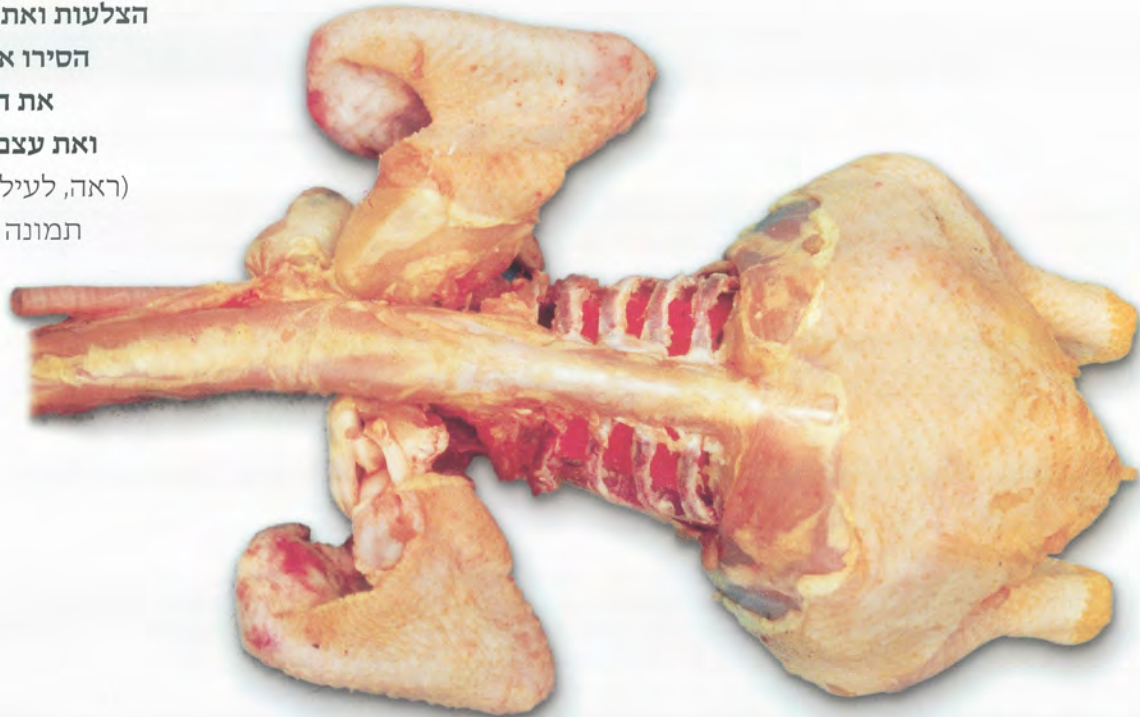
3.87-ב הנ"ל - מבט מלמעלה.

חוץ מן הריאה, יש לעופות כמה שלפוחיות אויר, העשויות מקרום דק, שממלאים את חלל גופם. לציוור של השלפוחיות והסבר על תפקידן, ראה עמ' 89.

יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפיים

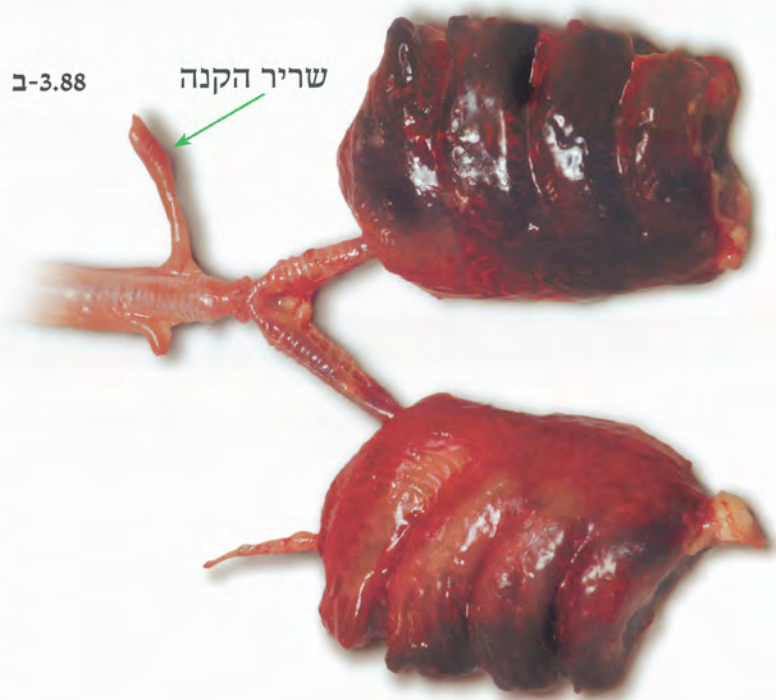
3.88-א גב תרנגול. כדי לגלות את הצלעות ואת הריאה - הסירו את העור, את השרירים ואת עצם השכם. (ראה, לעיל עמ' 81, תמונה 3.87-ב).

3.88-ב ריאה של תרנגול שהוצאה מהגוף. הצינור היוצא מהריאה בצד שמאל למטה נכנס לאחד משלפוחיות האוויר. בתמונה לא ניתן לראות את השלפוחיות. ראה בעמ' 89 ציור של כל מערכת הנשימה (הריאה וכל השלפוחיות) של תרנגול. כיוון שריאה של עוף "נחבאת בין הצלעות" (ראה בעמ' הבא תמ' מס' 3.89) נוצרים חריצים על גבי הריאה, ואלו הם החריצים הנראים בתמונה. החלקים הכהים שבריאה הם מחמת דם בעין שנקרש בוורידים, והם אינם מעידים על טריפה.

3.88-ב

שריר הקנה

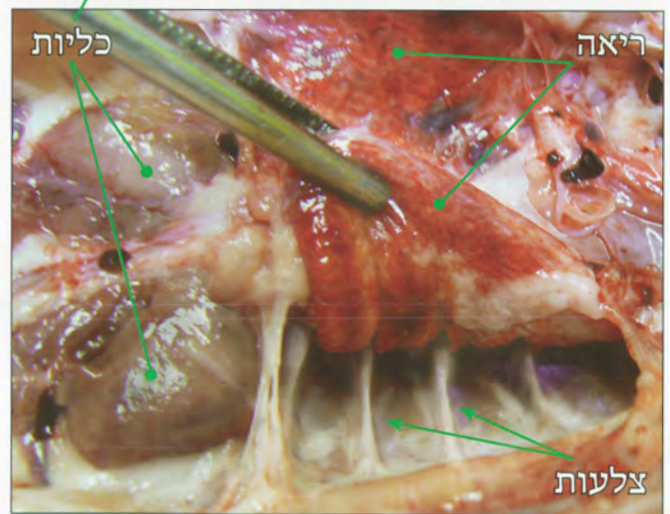
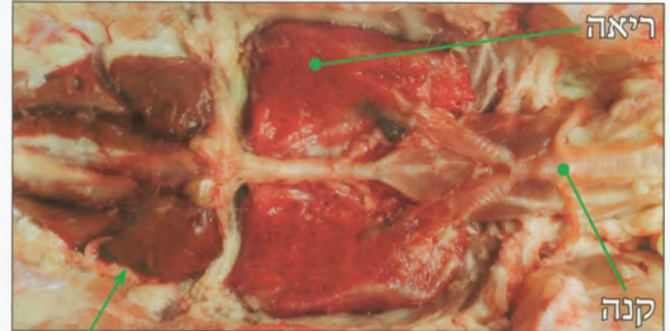

הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה

3.89-א ריאה (וכליות) של תרנגול - מבט מתוך חלל הגוף.

צלעות של עוף שוכבות על חודן, דלא כצלעות של בהמה ששוכבות על רוחבן (ראה בעמ' 40 ציור מס' 3.11, ובעמ' 120 תמונה מס' 0.18).

3.89-ג צלעות של תרנגול - מבט מתוך חלל הגוף. הצלעות נראים קצת מהצד וכך אפשר לראות שהצלעות חודרים לתוך חלל הגוף.

3.89-ב ריאה (וכליות) של תרנגול - מבט מתוך חלל הגוף. הרימו קצת את הריאה בשביל להראות שהיא "נחבאת בין הצלעות".

סניא דיבי

3.90 מעי של תרנגול עם סניא דיבי (מעיי האטום) כפול. בשונה מבהמות, בעופות סניא דיבי כפול הוא דבר שכיח. [ראה עמ' 78, תמונה 3.81-א; לסניא דיבי של בהמה ראה עמ' 112, תמונה 0.8 ועמ' 113 תמונה 0.8-ב.]

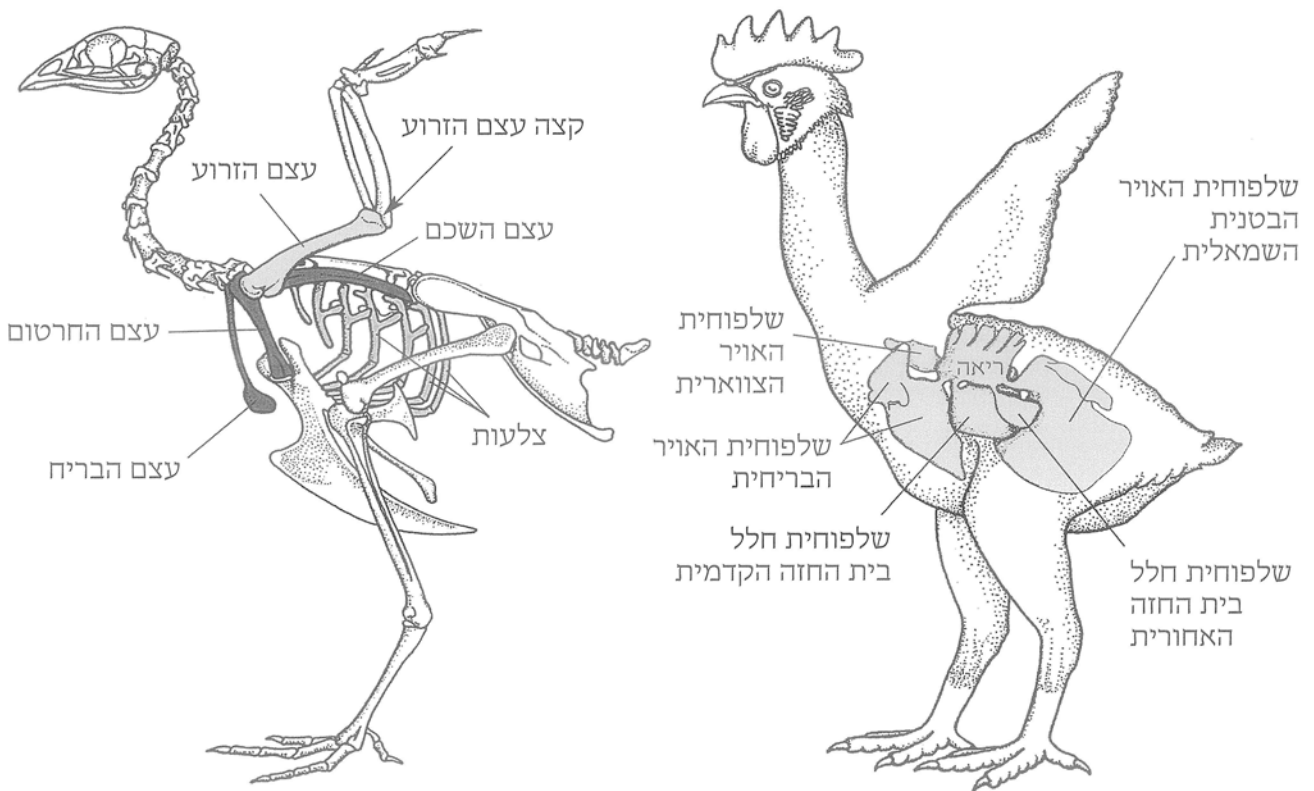

נ"ז.

3.87

**שמוטת גף בעוף
טריפה חיישינן
שמה ניקבה
הריאה**

ברש"י ד"ה שמוטת גף פי' דשמוטת גף הוא שנשמט הפרק העליון המחובר בגבה, והטעם שהעוף טריפה כשנשמטה הגפה משום דחיישינן שמא ניקבה הריאה, לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרומ הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף. דעת ההגהות אשר"י (כמו שביאר דבריו בש"ך סי' ל"ב סק"ט, ועי' לעיל הערה 3.37) היא דלא כרש"י אלא דשמוטת גף העוף פירושו "שנשמטו העצמות הקטנים הנמצאים בתוך הגוף ומונחים על הריאה שהם ארוכים ואינם רחבים ודומים לסכינים". כוונתו היא ל"עצם השכם"¹⁵⁶ שהיא בעופות, ארוכה, דקה ושטוחה כסכין והיא נמשכת לרוחב הצלעות מעל הריאה. עצם השכם הוא א' משלושת העצמות היוצרים את חגורת בית החזה¹⁵⁷ ומעגנים את הכנפיים לגוף העוף ע"י יצירת גומץ¹⁵⁸ שלתוכה נכנס עצם הכנף.

שלד של תרנגול בוגר, במבט מצד שמאל. חגורת בית החזה (עצם השכם, עצם החרטום ועצם הבריח) אשר מעגנת את הכנף לגוף, וכן הצלעות (העוטפים את הריאה) הודגשו.

הריאה ושלפוחיות האויר של תרנגול בוגר, במבט מצד שמאל [האיור הוא על פי תרשים הנמצא בספרם של Sisson and Grossman עמ' 1907].

scapula .156
the pectoral girdle .157
the glenoid fossa .158

שפח שיחת אלו טרפות דף נו ע"בנו ע"א חולין

גמרא. יצאו בני מעיה: א"ר שמואל ב"ר יצחק לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טרפה דכתיב הוא עשך ויכוונך מלמד שברא הקב"ה כוונות באדם שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות... ההוא ארמאה דחוייה לההוא גברא וכו' ונפוק מעייניה וכו' עול למעייניה וחיימה לברסיה. רש"י היפך נהן — כשהכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיו או עגולה זו למעלה מממות שהיתה [שהחליף] זו למעלה וזו למטה. כוונות — לשון ואת כנו שזרל להם נסים לישז עליו ואם ירדו מנסין שז און מתישנים. מעייניה — מעיו. נאחוזת עינים — ולא נגע צו... לפי שלא היה רוצה ליגע במעיים שלא היפך נהן. תוספות (ד"ה אבל היפך בהן טרפה) ככלל נקוני דמתניתין הוא דטעמא משום דסופו לינקז וליקב.

הטעם שגגו של זפק נדון כושט, כתב בה"ג: "פשיטא, מהו דתימא לידמייה לזפק גופיה דכי מינקיב כשר, לא דמי, האי רויח ולא מימתח בהדי וושט, האי כיון דמתח בהדיה נידון כושט".
 כתב הר"ף: "גג הזפק... הוא בלבד שדון כושט", וכתב הר"ן: "מיהו דוקא לענין טרפות, אבל לא לענין שחיטה".
 האר"ז (תכט) לאחר שהביא פירש"י, כתב על דבריו: "ונראה לכאורה דה"ה המעי ההולך לקורקבן הוי מקום שנמתח דינו כקורקבן בנקב משהו", והראב"ה אף הכניס דין זה בתוך פירש"י, שכתב: "ורש"י פי' מקום הנמשך ומתקצר במעי לצד הושט או לצד המעי ההולך לקורקבן הוא הנקרא מקום שנמתח עמו" (ראה בציור ג 414 א' שכצד שמאל ממשיך הושט לעבר הקורקבן). [הגר"א (ס"ק כא) דייק שזו דעת רש"י מדבריו לקמן דף נח ע"ב ד"ה וכנגדן]. והשע"ד (צו) הסתפק אם אותו בשר יש לו דין זפק או קורקבן, וכתב עליו המהרש"ל (בהגהה שם) שפשיטא שדומה יותר לושט מאשר לזפק, ואת"ל שאינו דומה לושט א"כ דומה לקורקבן ונקובתו במשהו. אבל רעק"א (בחדושי השו"ע) כתב לעיין בספר הישר לר"ח (קח/תצט/תח) שכתב שהספק הוא רק על חלקו של המעי הסמוך לקורקבן שהוא בשר עב ותפוח כאגוז (ויש להסתפק בו אם הוא טוחן כקורקבן או מעכל כזפק), אבל הצינור הממשיך את הושט הסמוך לזפק ודאי דינו כזפק. וכתב הוב"צ (ס"ק עב, הביאו כה"ח ס"ק צו) שמדברי הראב"ן (רס), שהוא מקור הראב"ה (רדעמיה) שכתב יבן הנמתח מן הזפק אל הקורקבן, משמע שכבר מהזפק מתחיל דין הקורקבן.
 ג 415. באלו בני"מ מדובר, הטור והשו"ע (מו, ב) כתבו: "יצאו הדקין", מדבריהם משמע שאע"פ שדייק רש"י לעיל (דף נד ע"א ד"ה עד אטמא) מסוגית נחמרו בני מעיה, שגם כמד וריאה הוו בכלל בני"מ, מ"מ כסוגיתנו בני"מ הם רק הדקין, וכ"כ הבי"ד [ניסוח"ב ס"ק"ג אות ו]. (ואולי זה יסוד ההיתר שכתב העצי לבונה ביצאה החלחולת או האם דרך פי הטבעת, וכן ההיתר שכתב הדע"ת בשם בעל החו"ד בשאר גידים וירידים שיצאו, אב"ד). מלשון הרשב"א שכתב בתה"ק (לו): "בהמה שיוצאים ממנה בני"מ וכו'", משמע שמש"כ במשנה בעוף הוא ל"ד וה"ה גם כבהמה, וכ"כ הבי" שבהמה ועוף שוים בדיון זה, והתנא שנה בעוף כי מצוי בו יותר. (וחשבתי להסביר זאת בהבדל שבין מבנה הבהמה שארבע רגליה עומדות למטה מבטנה ואם נפל שמה שור או חמור ישלח רגליו וימנע מהמכה להגיע אל כרסו ובני מעיו, אבל העוף שיש לו רק שתי רגלים כאשר נופל על בטנו אין לו במה לעצור המכה ונחבט ישר על כרסו והיא מתבקעת, אב"ד).
 "אבל היפך בהן" — הבי"ח דייק מרש"י שפירש "עליונו לתחתיו או עגולה זו למעלה וזו למטה", דהיינו דוקא כשהפך עליון לתחתון ממש, אבל

הם חולקים, ומה שפירש"י נמשך להיות צר הוא אותו מקום שנמשך עמו כשמאריך צוארו, אבל מדברי רבינו יהונתן שכתב: "והגאון הזה נראה שהוא מפרש נמתח עמו כשיעור אורך הצואר, ובשאר מקומות הזפק צ"ע בכמה יפסל שמדברי ר' יוחנן משמע שבשאר מקומות הזפק הוא מחלוקת רבי ובר מחלוקתו", וכן מדברי המאירי שכתב: "מ"מ כי מה שהוא נמתח עמו בשעה שהוא ממשיך את צוארו ויש במשמע מעט מן המקום הרחב שבזפק, ומ"מ גדולי הרבנים מפרשים בו מקום שמתחיל להשתפע לצד הושט אבל כל שהוא משופרו ולמטה אע"פ שנמתח עם הושט בשעה שמושך צוארו לאכול אינו נפסל בנקב", משמע שהבינו שהר"ף והרמב"ם חולקים על פירש"י. פירוש אחר כתב הראב"ה (הובא באר"ז [תכט] ובמרדכי [תרלג]): "ורש"י פירש וכו' והלשון קשה לפתרונו דהול"ל מקום הנמתח מעמו, דהא אזפק קאי. הלכך מסתבר כמו שקבלתי ממורי אבי בשם ריב"א, כשמושך ביד אחת הושט ובידו השנית המעי הירוצא לצד הקורקבן, כל שנמתח (שנמשך) מן הזפק עמו של הושט וכן לדיקין נידון כושט וכמעט להטריף במשהו, והיינו מה שכנגדו למעלה אבל מה שתולה למטה אינו נמתח עמו והוא כעין כיס שיש לו שני שנצים שפותח וסוגר בהם שהעליון נמתח ולא התחתון, ולהאי פירושא הוי חומרא טפ"י. (ראה בציור ג 414 ב' שמתח שני המעיים שמצידי הושט מכאן ומכאן כמו שני שנצים של כיס נכמו במסכת כלים פכ"ו מ"א י"וכיס של שנצות" שפירש רענ"ב "כמין רצועות תחובות בלולאות בשפת הכיס ומושכין אותן אילך ואילך והכיס נסגר מאליו"), ותחום הושט נמשך בכל השטח הממשיך את הושט שאינו תלוי ככיס). וכתב הבי" (סו"י לג) שפירוש זה של ריב"א דברי יחיד הוא, ופירש הידי"ה (הארון כג) ההבדל בין פירוש זה לבין כל שאר הראשונים, שלפי שיטתם לא נמצא בזפק עצמו שום מקום שאוסר בנקב ואפילו ניקב למעלה לצד הצואר בין שני המעיים כל זמן שהוא רחב, ואינו אוסר בנקב אלא במקום שנעשה מעי קצר והולך בשוה עם הושט, אבל לריב"א כזפק עצמו יש מקום שנטרפת בנקב ונמשך מקום הטרפות בכל המקום שבין שני המעיים (ראה בציור ג 414 ב' שהוא המקום המסומן בקו מרוסק), וכתב שכ"פ בשו"ת גו"ר (יו"ד כלא א סימנים כג"כה). אולם בס' כשרות וטרפות בעוף (לג קלב ושם הערה 276) הביא שבספר גליא מסכת (מהר"ד אב"ד נזכר הדוק, תלמיד מוהר"ח מוולוז'ין) השהו דעת הריב"א לדעת הר"ף, הרמב"ם והסמ"ג שמש"כ שימתח עם הושט פירושו ממש כריב"א שהוא החלק העליון של הזפק שנמתח כשמושכים הושט והקורקבן, אלא שריב"א דיבר בעוף שחוט לאחר שהוצאו ממנו הושט והזפק כאשר נוטלים הזפק ביד ומושכים מכאן ומכאן, ואילו הם דיברו בעוף חי המאריך צוארו, ואז נמתח עמו חלקו העליון של הזפק, ושיעורם שוה.

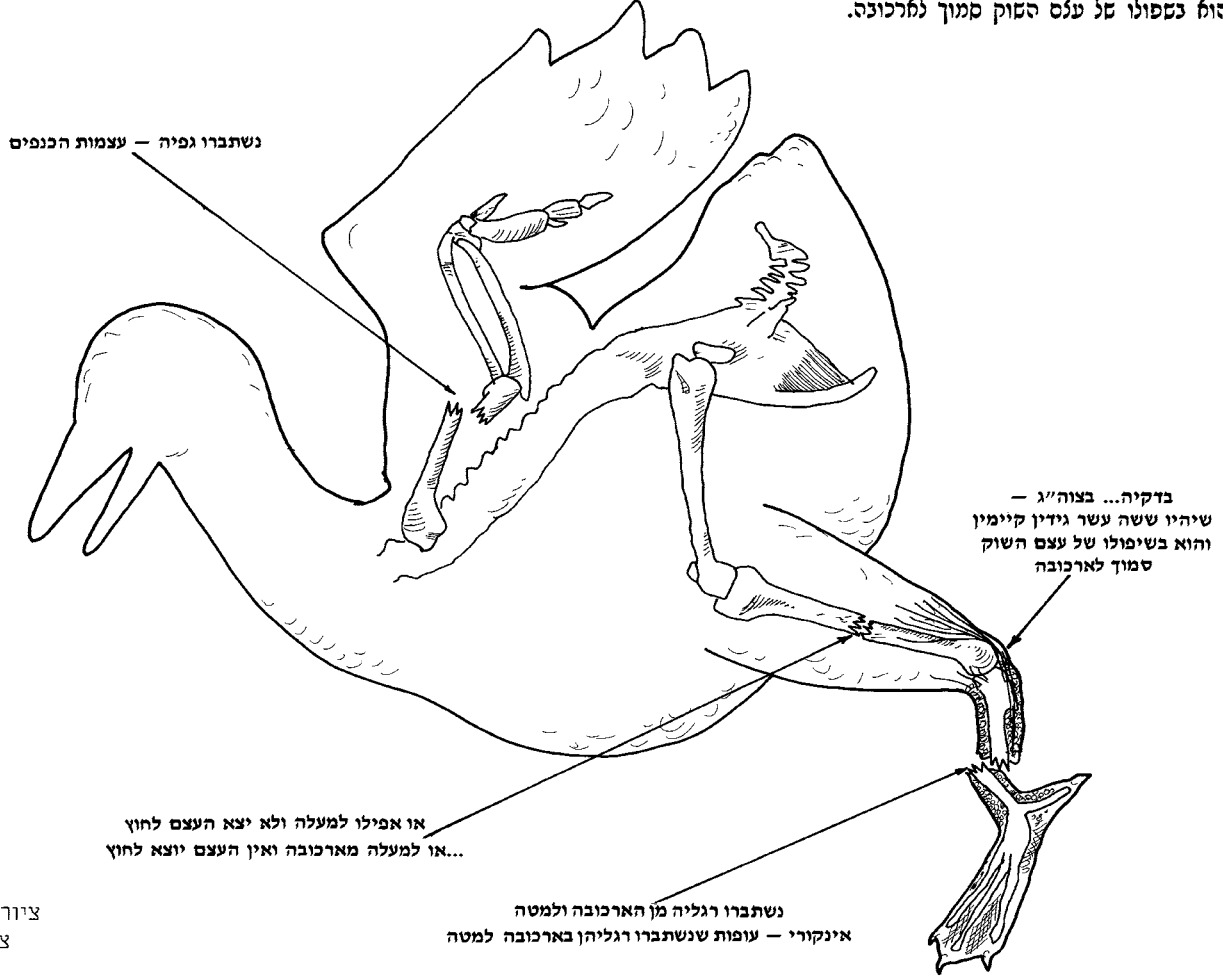
שפט

חולין

פרק שלישי דף נו ע"א

שיחת

דף נו ע"א גמרא. נשתברו רגליה: ההוא צנא דאינקורי דאתיא לקמיה דרבא בדקיה רבא בצומת הגידין ואכשריה רש"י לאנקורי — עופות שנשתברו רגליהן בלרכובה למטה או למעלה מארכובה ואין העצם יוצא לחוץ ובמשותפת הגאונים מלאמתי עוף שחור הוא ושל מים ובמלחו חכרצורות לבנות וע"ש כך נקרא אינקורי שהוא מנומר כמו ניקור... צומת הגידין — שיהו ששה עשר חוטין קיימין כדלמרינן בפ' נה"מ (לקמן דף עו ע"ב) (ושם בציור ד 35) והוא בשפולו של עצם השוק סמוך לארכובה.

ציור 416ג
ש.צ.

מלשון המשנה "יצאו בני"מ ולא ניקבו", דייקו הלבוש (שם ע"פ ביאור החגוני"ש סק"ח) והמחבר"ר (סק"י וס"ק יז) דהיינו ששחט בעוד המעיים בחוץ ולא נתהפכו ואז כשר. והדרכ"ת (ס"ק כד) הביא חולקים בדבר. אך מצאתי חבל נביאים ראשונים מתנבאים בסגנון אחד להחיר. הלא המה, רכינו יהונתן והמאירי שכ"כ בפירוש (עהמ"ש): "יצאו בני מעיה ולא נקבו ושחטה בעורן בחוץ", והרא"ה (בדינים שבסוף חידושי פא"ט דין צו) שכתב: "יצאו בני"מ ולא ניקבו כשרה והוא שלא היפך בהן וכו'" ולא הזכיר כלל החזרתן לבטן. וכ"נ לשון הכל"בו שכתב: "שיצאו לחוץ ולא נקבו אם לא נתהפכו כשרה שאפשר שיחזירו בה ותחיה", משמע שמדבר בשחטתה לפני שהחזירו בני"מ.

כתב הרשב"א (תוה"א לז): שאפילו לא יצאו כלל, ורק נמצאו הפוכים בתוכה (לאחר שנפלה) טרפה, וכתב ע"ז הב"י שהוא פשוט. (והב"ח כתב שהראב"ה שהביא הרמ"א בדר"מ נראה שחולק על הרשב"א הנ"ל, וכך הבינו פוסקים רבים). עוד דנו רבות בפוסקים על צורות שונות של היפוכים, וכן על אפשרות החזרת בני"מ שיצאו דרך נקב צר. אסיים בדברי הגהות מהרי"ו (ה"ב יא): "כונניות באדם... לכך אנו מברכים בכל יום ברכת נקבים שאם יסתם וכו' ואף בבהמה אם הפוכה שום דבר ממנה שרגילים לחיות בה, אז אינה יכולה לחיות".

416ג. פירש"י: "גפיה — עצמות הכנפים". וכ"כ הערוך (ערך אגף ב' וערך גף ח) שהם הכנפים ע"פ הפסוק בדניאל (ז, ד) "וגפין די נשר". רש"י כתב שתי אפשרויות לכשרות ב"נשתברו רגליה", שנשתברו מן הארכובה ולמטה (יבואר לקמן דף עו ע"א ציור ד 20 בבהמה וה"ה בעוף), או

התבו"ש (סק"ה) חלק עליו וכתב שמלשון רש"י (בד"ה כונניות) שכתב "ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתיישבים", משמע כל שירדו מבסיסן אפילו מעט, ואת דיוק הב"ח יישב שהפך עליונו לתחתיתו ואפילו מעט.

לשון רש"י "עגולה זו למעלה וכו'", יש לפרש ע"פ מש"כ לעיל דף מח ע"ב (ד"ה הדורא דכנתא) "דקיין הסוכבין אותו סביב כעגולה", שסוכבים את שומן הכנתא בסיבובים כנחש הכרוך סביב דבר וכל סיבוב קרוי עגולה. ביאר הרמב"ם (פ"ו הט"ו) הטעם: "שאי אפשר שיחזרו כמות שהיו אחד שנשתפכו ואינה חיה". וכתב הב"י שמשמע מהגמ' שכל שנכנסו מאליהן, חזקה שנכנסו כסדרן בלא היפוך, וכתב הדב"ח (רעו) שמקורו מהמעשה דלקמן שהכניס ההוא ארמאה את מעי ההוא גברא למקומם כסדרן ע"י אנטה, וכן ציין הגר"א (אות ד) את מקורו בשו"ע והוסיף: "והביא הרי"ף", נראה שכונתו שלמד מרן הב"י כן מהא דהביא הרי"ף מעשה זה בהלכותיו (תש"ע). והלבוש (עט"ז מו, ב) כתב שכל שהחזיר בידים לעולם טרפה דחיישין שנשתפכו, וכתב הדב"ח (אות רעד) שנראה שדייק כן מהא דכוננסו מאליהן חזקה שלא נתהפכו כמו במעשה דההוא ארמאה (רומאה) שהקפיד שלא לגעת במעיים. אבל הדב"ח דחה שלא משמע כן מהפוסקים כגון הטור שכתב: "אבל אם החזיר ולא היפך בהן כשרה", והכריע שאם דקדק היטב שלא היפך שום מעי כשר, אבל אם לא דקדק פסול אפילו הוא מומחה ורואה עתה שמונחים כסדרן, וכן הביא הדרכ"ת (ס"ק כז) הכרעה המחבר"ר והדעות. וכ"מ במאירי: "ודבר זה צריך רופא בקי... צריך לעשות נחת שלא יהפך בהם שום דבר", והיב"ש אף גרס כמעשה בגמ' "ההוא רופאה". (אבל מצאתי שרבינו גרשום מפרש כלבוש, אב"ד).

חולין

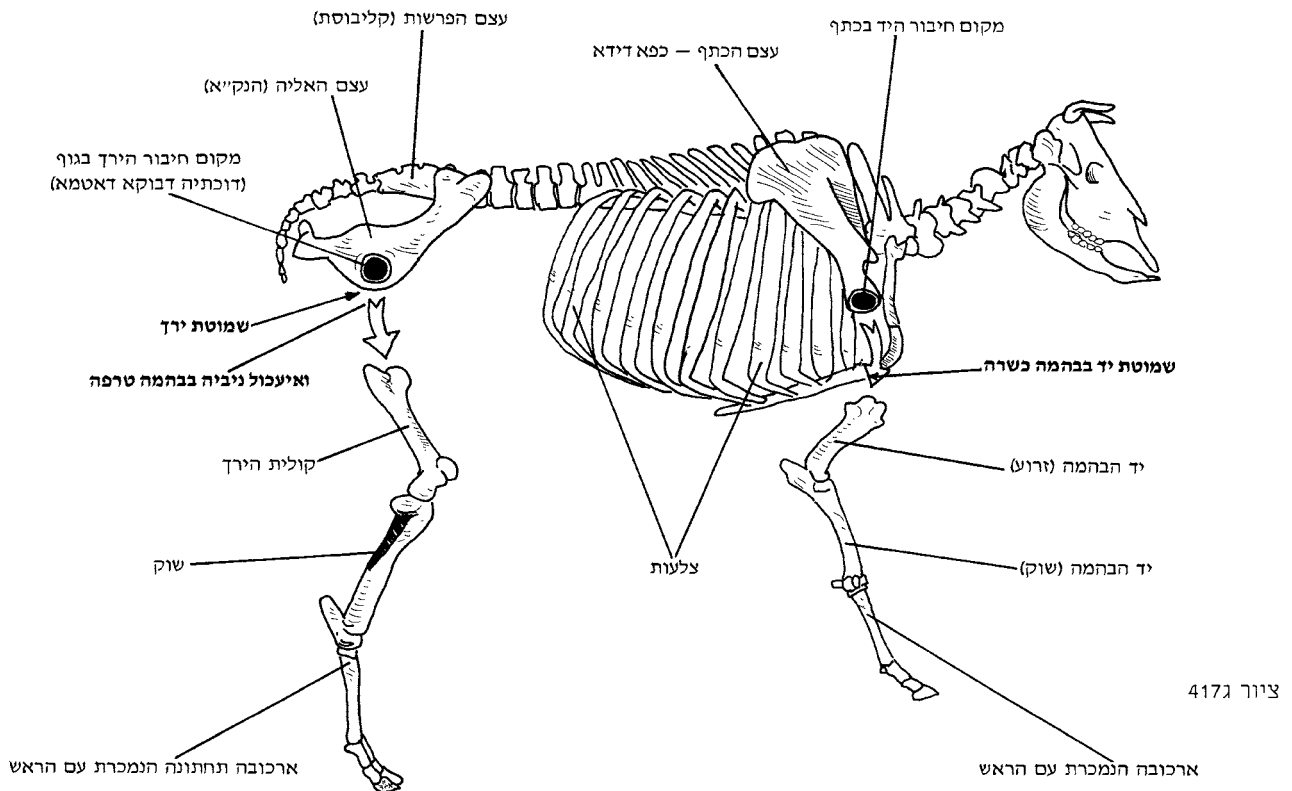
אלו טרפות דף נו ע"א

שיחת

שצ

א"ר יהודה אמר רב שמוטת יד בבהמה כשרה (שמוטת ירך בבהמה טרפה) רש"י יד — כתף. שמוטת ירך — זוקא דלטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניציה. תוספות (ד"ה שמוטת יד בבהמה כשרה) וה"ה נחטכו דזוקא נחטכו רגליה טרפה (לקמן דף עו ע"א ושם בצירור 14) אבל ידיה כשרה ולקמן (דף נח ע"ג) (ושם בצירורים ג' 429-432) נמי אמרינן בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלשה ה"ז מוס וא"ר הונא ל"ש אלא שחיסר וימר ציד אבל כרגל טרפה נמי הוה. תוספות (ד"ה שמוטת ירך) פי' בקונטרס וכו' והדין עמו דכולה שמוטה דשמעתין באיעכול ניציה איירי בבהמה ובעוף אבל לא איעכול כשר כן פסיק לעיל (דף נד ע"ג) (ושם בצירור 368) והלכתא אפילו אפסיק נמי כשרה עד דאיעכול איעכולי והשתא ניחא מה דנקיט בכוליה שמעתין שמוטה ולא נקט דשף מדוכתיה כדנקט רב מתנא לעיל משום דרב מתנא אסר בלא איעכול ניציה אבל הכא דאיירי באיעכול ניציה שייך לשון שמוטה... ולכן נראה דכולה שמעתין איירי דאיעכול ניציה.

שמוטת יד וירך בבהמה כשיטת רש"י ותוס'

דף נד ע"א "כפא דידא", ופירש"י שם: "עצם רחבה של כתף". וכך ציירתי בצירור שלפנינו. וכתב הש"ך (נג, א) שמדברי רש"י והר"ן שכתבו לגבי עוף ששמוטת הגף טריפה לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וכו' משמע חילוק שונה משל הראב"ה, שבשמוטת היד בבהמה כשרה משום שהבשר שבין צלעותיה עבה וחזק ולא תנתק הריאה כהישמטה. והרמ"א בתו"ח (כלל פז סו"ד יב) כתב חילוק שלבהמה יש צלעות עבות המגינות עליה. "שמוטת ירך בבהמה" — כתב הרש"ש שבש"ס החדשים הקיפו תיבות אלו בסוגריים, ואינו יודע מאין ההגהה ומה צורך למחוק, והר"ף והרא"ש כן גרסו דין זה. רש"י (כאן ד"ה שמוטת ירך) והתוס' (ד"ה שמוטת ירך) פירשו שמוטת ירך שטרפה בבהמה ששנה כאן רב, היא היא בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ששנה רב מתנא לעיל דף נד ע"ב שטרפה באיעכול ניציה, וביארו בתוס' שלא שנה כאן רב כלשונו של רב מתנא כיון שרב מתנא עצמו מטרף אפילו בלא איעכול ניציה ורק מסקנת הגמרא היא שהטרפה באיעכול, ורב מיירי באיעכול כמסקנת הגמ' שם ולכן שייך כאן יותר לשון שמוטה, שלאחר שנתעכלו הניבים נעשית הירך שמוטה. וכן הסכימו הרשב"א והר"ן והביאו ראיות לכך (הרשב"א הוסיף שר"מ שהיה בכבל אמר השמועה בלשון ארמית ורבי יוחנן שפסק כרב בארץ ישראל אמר השמועה בלשון עברית). וכך ציירתי בצירור שלפנינו (417ג), ששמוטה עצם קולית הירך ממקומה בעצם האליה הקבועה בשדרה.

שנשתברו למעלה מן הארכובה אך אין העצם יוצאת לחוץ (ראה שם ציור 44 בבהמה וה"ה בעוף), וכן פירשו הרמב"ם בפיהמ"ש ושאר המפרשים. רש"י כאן סתם כמ"ד שם שארכובה שאמרו היא ארכובה הנמכרת עם הראש (ציור 6). וכמו שפסק שם בד"ה וכל"ק דרב, ומש"כ "בצוה"ג — שיהו ששה עשר חוטין קיימין" ג"ז יתבאר שם בצירור ובהערה ד35. נראה שרש"י מפרש שני פירושים ל"אינקורי": הפירוש האחד הוא שנקורי הם שכורי רגלים, וכ"פ הערוך (ערך נקר א) והר"ף (תשעא): "נקורי פי' תחוכי רגלים". הפירוש השני בשם הגאונים שהוא שם של העופות, וכן כתב רבינו יהונתן מלגיל: "צנא דנקודי כדלי"ת ולא כרי"ש... ועופות כהיה בהם חברבורות לבנות ושחורות מלשון נקודים נקודים, ויש שגורסים כרי"ש על לשון שמנקרים באשפה". 417ג. כתב הרשב"א: "יד ודאי הוא העצם המחובר עם הגוף שנשמט מן השדרה... וגף נאסר בעוף הינו ודאי ראש העצם המחובר עם הגוף שהרי לא מחמת עצמו אסרו אלא מחמת חשש נקיבת הריאה המחוברת לו", משמע ש"שמוטת היד" היא שנשמטה העצם העליונה של היד המקבילה לירך הבהמה כרגל, ויצאה ממקום חיבורה בעצם הכתף שמעליה (וקורא לעצם הכתף בשם שדרה, כנראה מפני שהיא קבועה בשדרה ואינה יכולה לזוז כיד, אכ"ד). וכ"נ מדברי הטעם שכתב הראב"ה (הובא במדרכי תרלד): "ושמוטת יד בבהמה מתוך חזק רוחב הכתף ועוכיו לא ניקבה הריאה", מוכח שמדובר בשמוטת העצם העליונה מעצם הכתף הרחבה (היא המזוכרת לעיל

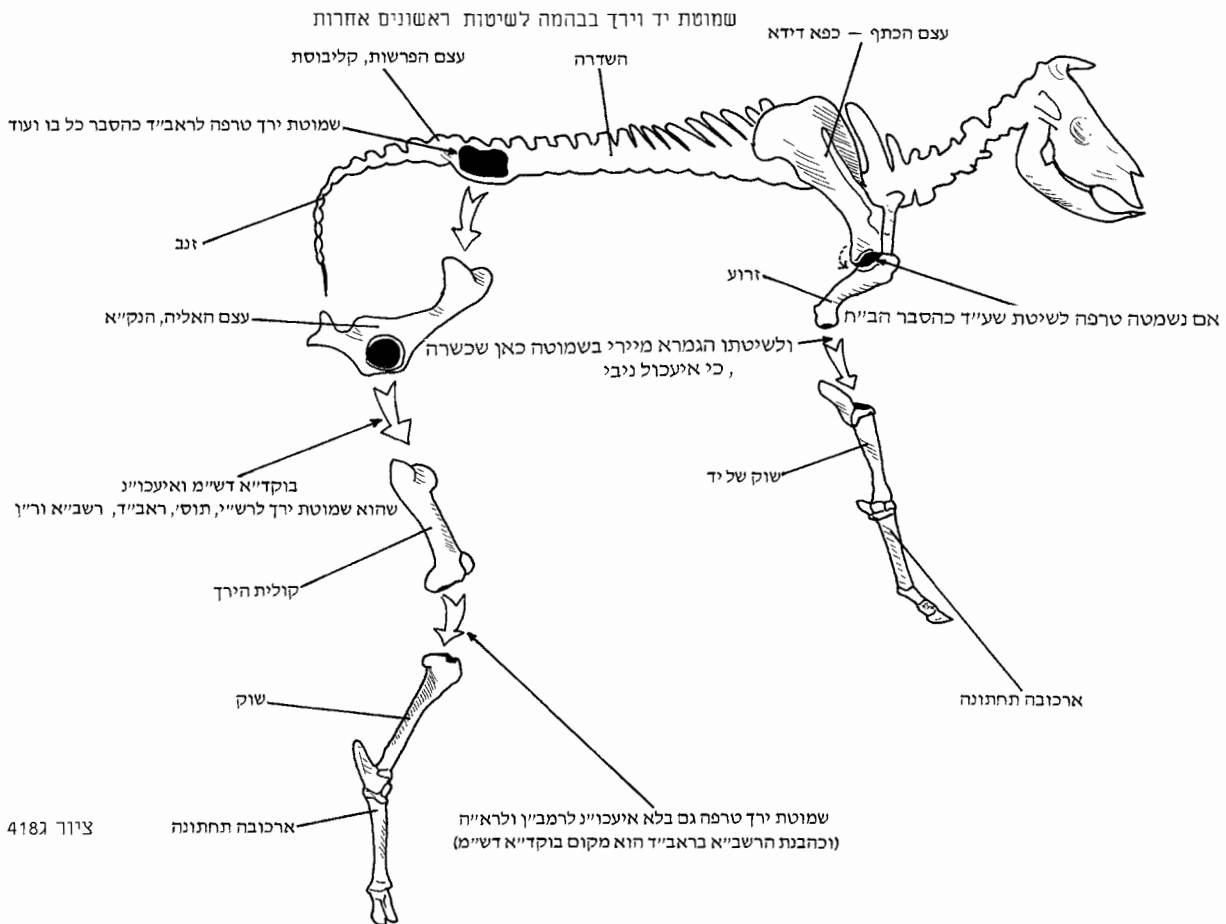

שצא

חולין

פרק שלישי דף נו ע"א

שיחת

4182. אבל הרמב"ן דחה פירשו. ותחילה הביא פירוש בשם י"א (הוא רבינו יחיאל בשם רבינו אלחנן המובא במרדכי [תרי"ג] בשם הר"פ), ששמוטת הירך היא בעוף ובין איעכול ובין לא איעכול מטריף ר' יוחנן, ובוקד"א היא בבהמה ושם מטריף רק באיעכול, אך דחה פירוש זה מטעם שרב מדבר אצלנו גם בבהמה.

ואח"כ כתב פירוש נוסף בשם י"א שבוקא דאטמא ושמוטת הירך בשני מקומות שונים הם. שהרי שלש עצמות יש כרגל, התחתונה היא וגל בעוף וכנגדה בבהמה ארכובה הנמכרת עם הראש, השניה היא שוק בעוף ובה צוה"ג וכנגדה בבהמה ארכובה העליונה, השלישית היא הנקראת ירך וראשה העליון תחוב בשדרה (וכמו שביארתי בהערה הקודמת) ועל דאש עליון זה אמרו בוקא דאטמא וכו', ופסקו שטרפה רק באיעכול ניביה. אבל הראש התחתון של עצם הירך הוזה במקום חיבורו לעצם השוק השניה הוא המקום שאמרו עליו שמוטת הירך וטרפה גם בלא איעכול, ראה בציוור שלפנינו (4182). ואמנם בדין היה לנו לקרוא לזה שמוטת השוק שהרי הירך במקומה עומדת, אך מ"מ קראו לזה שמוטת הירך להפריש בין מקרה זה למקרה אחר ששמוטת השוק מהארכובה התחתונה שמתחתיו, ובדעה זו החזיק גם תלמידו הרא"ה (בבד"ה, כחידושו ובפסקיו), אך הרשב"א דחאה (כחידושו), בתו"ה ובמשמ"ה (ב) וכן דחאה הר"ן, וכתבו שאם כבר באנו לפרש ששמוטת הירך ובוקד"א שני מילי ובשני מקומות שונים הם, נראה יותר לפרש כדברי הראבי"ד [בהשגה] שהפך ופירש ששמוטת הירך היא ששמוטת העצם השלישית העליונה ממקום חיבורה בגוף (דטרפה אע"ג דלא אעכו"י), ובוקד"א דש"מ היא ששמוטת במקום חיבור הירך עם עצם השוק השניה שתחתיה (ושם טרפה רק באעכו"י), אלא שדברי רש"י נראים יותר. והנה, פירוש הראבי"ד הנ"ל כך הביאוהו הרשב"א (במשמ"ה) ובתשובה (צד) והר"ן, וכתבו שמפרש להיפך מהרמב"ן ששמוטת ירך היא ראש הירך העליון המחובר בגוף ובוקא דאטמא הוא ראש הירך התחתון המחובר בשוק (*לפירש"י, אבל לפירוש הרמב"ם העצם היא הכף.

(ראה בציוור שלפנינו). והנה, ז"ל בהשגה (פ"י ה"ג) עמ"ש הרמב"ם: "בהמה שנשמת הירך שלה מעיקרו ויצא מן הכף שלו וכו'", השיג: "דומה שהוא סוכר דהיינו בוקד"א דש"מ, ולא כלום הוא, אלא שבעצם אחד נאמרו שתייהן, והוא הכף עצמו שנשמת ראשו העליון מן השררה וזהו שמוטת ירך, אבל בוקד"א הוא הראש התחתון שנשמת מן הקולית וראש הקולית הוא כעין בוקא ונכנס למכתשת שבכף וכו'". ולעיל בהערה 370ג הבאתי שלפי הדעות והאוי"ש ולמעלה בקודש באר"ח וכל"כו בשם תשובת הראב"ד וכן רבינו יהונתן מלוניל (תלמיד הראב"ד) ומשמעות המאירי, והרואה דבריהם יבין כך גם בדבריו בהשגה, שאינו מפרש להיפך מהרמב"ן (כמו שהבינו הרשב"א והר"ן), אלא מפרש שני המקומות כעצם הכף עצמה, שכן קורא הוא וגם הרמב"ם לעצם האליה (הנק"א) הקבועה בשדרה שצורת עצם זו היא כמין כף (ואינה הירך הקרויה כף בפרק גיד הנשה, ששם נקרא שמה ע"ש*) צורת הבשר ואילו כאן ע"ש צורת העצם). ואומר שאם יצאה הכף ממקום חיבורה בשדרה ממש הוא שמוטת הירך (כי בכך ממילא גם הירך שמוטה) וטרפה גם בלא איעכול, ואם יצאה עצם קולית הירך העליונה ממקום חיבורה באותה כף מלמטה זהו בוקא דאטמא דש"מ שטרפה רק באיעכול. ולפ"ז יהיה בוקד"א באותו המקום בו הוא גם לדעת הרמב"ן (וכן רש"י ותוס' שלא נחלקו בכך), ורק חלק על הרמב"ן מהו מקום שמוטת הירך. ראה בציוור שלפנינו.

וביאר הב"ח (נג ד"ה או שנשמתו וד"ה כ"כ בה"ת) את דברי השע"ד (סוסי" פז) שחלק לעיל וס"ל ששמוטת יד גם בבהמה טרפה, שמפרש שמוטת יד בבהמה כשרה היינו שנשמתה בראשה התחתון (כפירוש הרמב"ן גבי רגל). אבל בראשה העליון טרפה כי אמרין דודאי איעכול ניביה. ראה בציוור שלפנינו. (ולפי מה שראיתי שרבינו יהונתן מפרש לראבי"ד ששמוטת יד - שמוטת כתף, רציתי לומר שלפי מה שביארנו לעיל בדעות הראבי"ד ששמוטת ירך היא שמוטת עצם האליה, א"כ יתכן לומר שפירש כן

4182. אבל הרמב"ן דחה פירשו. ותחילה הביא פירוש בשם י"א (הוא רבינו יחיאל בשם רבינו אלחנן המובא במרדכי [תרי"ג] בשם הר"פ), ששמוטת הירך היא בעוף ובין איעכול ובין לא איעכול מטריף ר' יוחנן, ובוקד"א היא בבהמה ושם מטריף רק באיעכול, אך דחה פירוש זה מטעם שרב מדבר אצלנו גם בבהמה.

ואח"כ כתב פירוש נוסף בשם י"א שבוקא דאטמא ושמוטת הירך בשני מקומות שונים הם. שהרי שלש עצמות יש כרגל, התחתונה היא וגל בעוף וכנגדה בבהמה ארכובה הנמכרת עם הראש, השניה היא שוק בעוף ובה צוה"ג וכנגדה בבהמה ארכובה העליונה, השלישית היא הנקראת ירך וראשה העליון תחוב בשדרה (וכמו שביארתי בהערה הקודמת) ועל דאש עליון זה אמרו בוקא דאטמא וכו', ופסקו שטרפה רק באיעכול ניביה. אבל הראש התחתון של עצם הירך הוזה במקום חיבורו לעצם השוק השניה הוא המקום שאמרו עליו שמוטת הירך וטרפה גם בלא איעכול, ראה בציוור שלפנינו (4182). ואמנם בדין היה לנו לקרוא לזה שמוטת השוק שהרי הירך במקומה עומדת, אך מ"מ קראו לזה שמוטת הירך להפריש בין מקרה זה למקרה אחר ששמוטת השוק מהארכובה התחתונה שמתחתיו, ובדעה זו החזיק גם תלמידו הרא"ה (בבד"ה, כחידושו ובפסקיו), אך הרשב"א דחאה (כחידושו), בתו"ה ובמשמ"ה (ב) וכן דחאה הר"ן, וכתבו שאם כבר באנו לפרש ששמוטת הירך ובוקד"א שני מילי ובשני מקומות שונים הם, נראה יותר לפרש כדברי הראבי"ד [בהשגה] שהפך ופירש ששמוטת הירך היא ששמוטת העצם השלישית העליונה ממקום חיבורה בגוף (דטרפה אע"ג דלא אעכו"י), ובוקד"א דש"מ היא ששמוטת במקום חיבור הירך עם עצם השוק השניה שתחתיה (ושם טרפה רק באעכו"י), אלא שדברי רש"י נראים יותר. והנה, פירוש הראבי"ד הנ"ל כך הביאוהו הרשב"א (במשמ"ה) ובתשובה (צד) והר"ן, וכתבו שמפרש להיפך מהרמב"ן ששמוטת ירך היא ראש הירך העליון המחובר בגוף ובוקא דאטמא הוא ראש הירך התחתון המחובר בשוק (*לפירש"י, אבל לפירוש הרמב"ם העצם היא הכף.

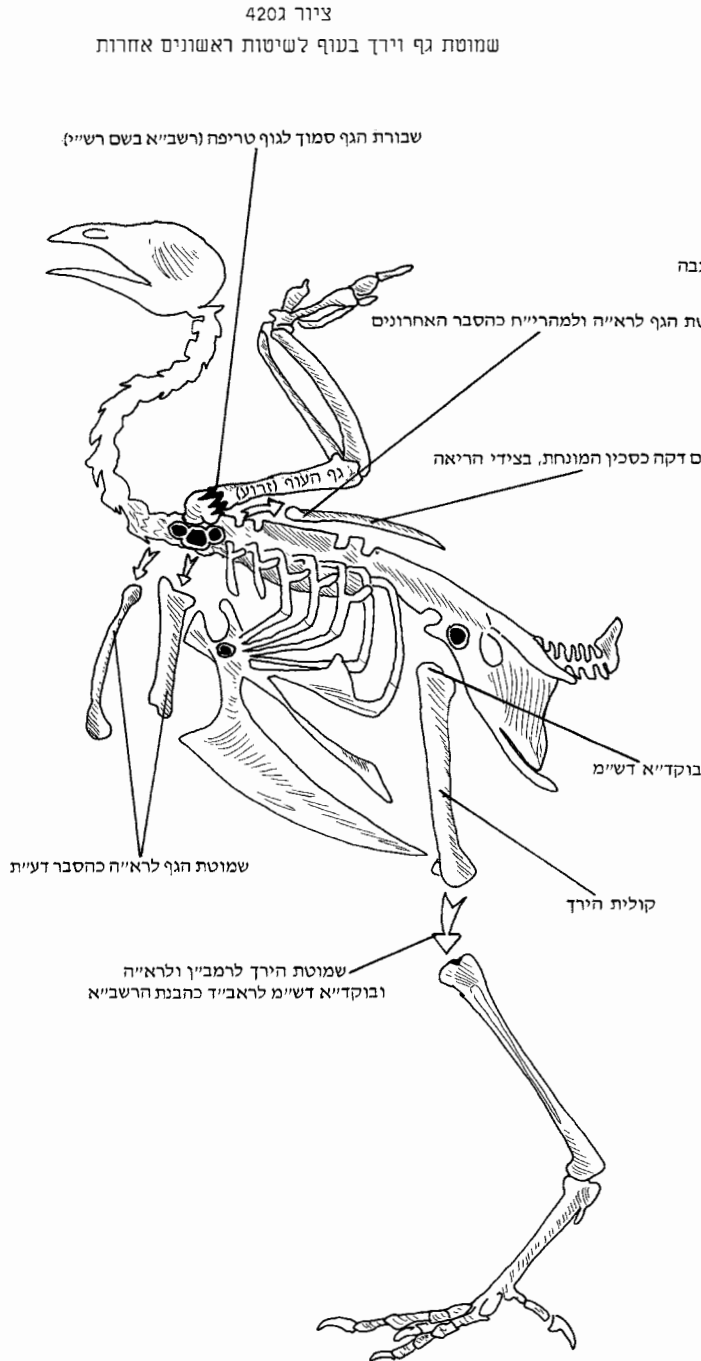
חולין

אלו טרפות דף נו ע"א

שיחת

שצב

שמוטת ירך בעוף טרפה שמוטת גף בעוף טרפה רש"י גף — פרק עליון הממוזר נגנה.

להסביר שכונתו שמוטת היד מן הכתף שמעליה, אב"ד).
420ג-419ג. ציירתי שיטות הראשונים הנזכרות לעיל, כיצד תהיינה
בשמוטת הירך בעוף. וראה המשך ההערה בעמוד הבא.

גם כנגדה בשמוטת היד שהיא שמוטת עצם הכתף שיצאה ממקומה בשדרה.
אך מה אעשה והארח"ח והכל"כו לא פירשו כן בדעת הראב"ד, וגם רש"י
כתב בד"ה יד 'כתף' והרי הוא ממתנה החולקים על הראב"ד, וכדבריו יש

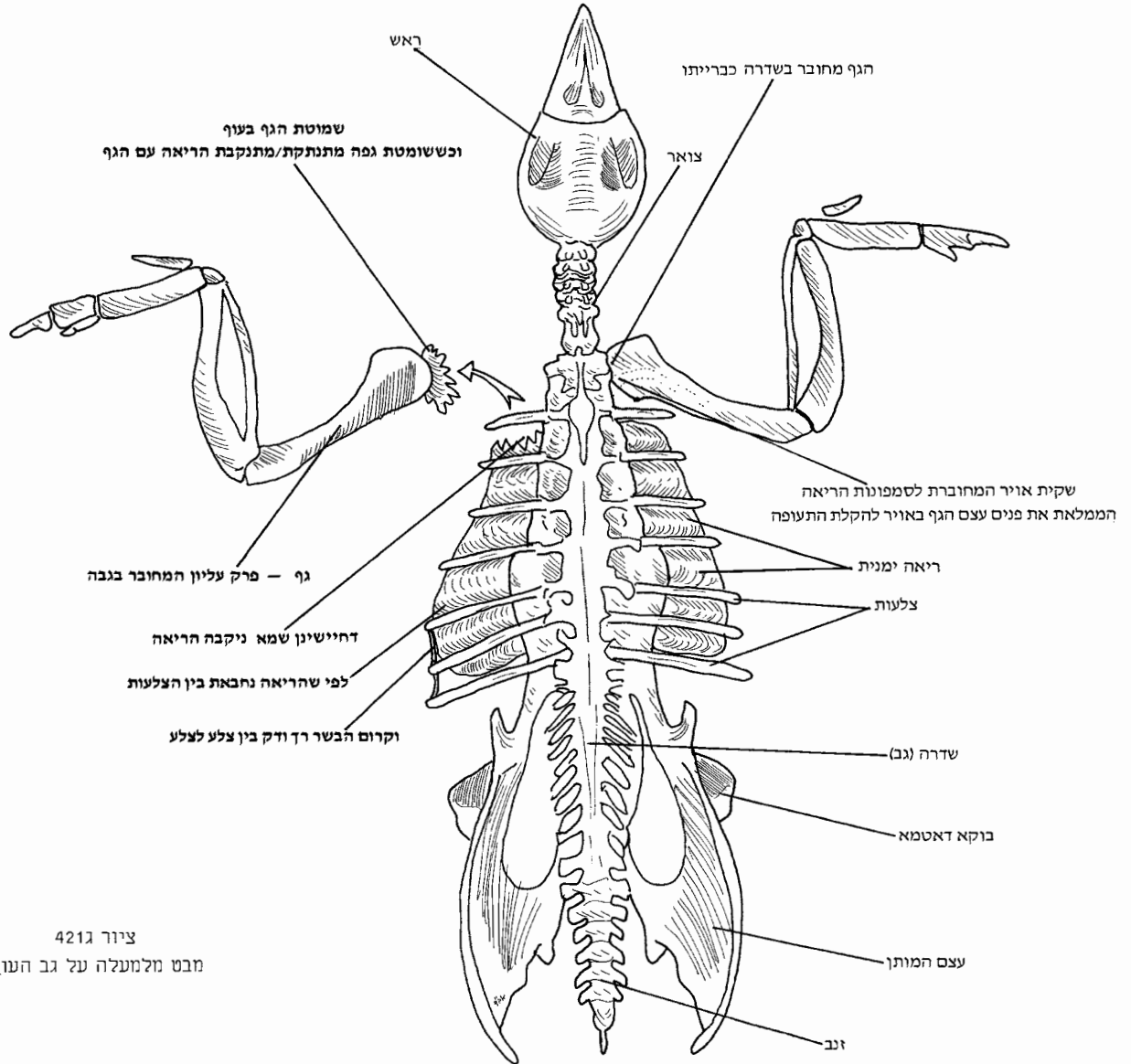
שצג

חולין

פרק שלישי דף נו ע"א

שיחת

שמוטת גף בעוף מרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה. רש"י טרפה — דחיישינן שמא ניקב הריאה לפי שהריאה נמצאת בין הצלעות וקרוב הנשר כך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה מתנתקת/מתנקבת הריאה עם הגף.

ציור 421ג
מבט מזלמעלה על גב העוף

שמה ניקבה הריאה קאמר". וכך ציירתי בציור שלפנינו. אבל הרא"ה (בכד"ה נא: סוד"ה בענין נחטכו רגליה) כתב: "ובענין נשחטו גפיה דמכשרינן, ופסלינן בנשטו משום חששא דריאה, הסכימו רובי המפרשים ז"ל דהיינו בפרק המחובר לגוף, ואחרים פרשו שאין כאן לחוש אא"כ נשטו עצם אחר המחובר עם הגוף וראשו נוגע בריאה ונראין דבריהן" (אולם בחידושי ובהלכותיו [דין צה] סתם כרוכ המפרשים). וכתב הפר"ח (נג סק"ה) שזוהי דעת מהרי"ח בהג"א בסוגיא דלעיל (דף מה ע"א) עד היכן חוט השדרה בעוף, כפי הסבר הש"ך. שכתב מהרי"ח (הג"א על הרא"ה ש"י יב): "ויגיל דאותן עצמות קטנות המונחות בגוף העוף והם מחוברים לכנפים... ושמוטת גף העוף נמי... היינו שמוטת אותו עצם, כי הוא מונח ממש על הריאה", והסביר הש"ך (לב סק"ט): "שמעתי לפרש דמהרי"ח לא מירי באותו עצם קטן שחורץ לגוף המחובר לגוף שנראה מבחוץ וכמו שהבין מהרש"ל וש"א. אלא ר"ל אותן עצמות קטנות המונחים בגוף העוף המתחילים אצל הצואר והם מבפנים בגוף ואינם נראים כלל מבחוץ,

421ג. רש"י הסביר שסיבת הטרפות היא "לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרוב הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף", ופירט הראב"ן (רסב): "נשטו ונתפרק ממקום חיבורו מן הכתף, חיישינן דילמא בהשטתו ממקומו נעתקה גם הריאה ממקומה וניקבה או נקרעה". ראה בצירוף שלפנינו בצד שמאל, שחתיכת בשר נחלשת עם הגף וקורעת עמה מן הריאה הדבוקה בה. (ובספרי חכמת הטבע ראיתי דבר מעניין, שהבורא יתברך ברא לעופות שקיות אוויר היוצאות מריאותיהם, המשמשות לסייע בנשימה והקלת המעוף בו מעופף העוף, ומחוברות שקיות אלו גם לתוך חלל עצמות הגפיים ולכן בהנתק גף יקרע עמו את שקית האוויר המחוברת לחללו ומיד תנקב הריאה, אב"ד).

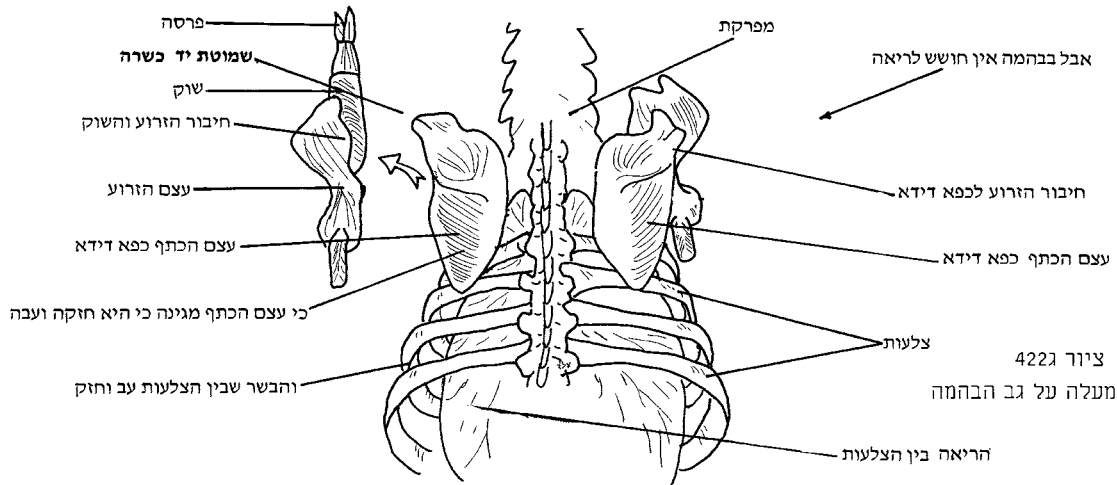
419-420ג (המשך). ממש"כ רש"י (עהמ"ש ד"ה גפיה) "עצמות הכנפים", (ובגמ' ד"ה בין אגפים) "בין כנפיה" משמע שהגפים הן עצמות הכנפים. וכ"כ הרמב"ם (פ"י ה"ד): "נשטו כנפו מעיקרו", וכ"כ הרשב"א: "ושמוטת גף על כרחין היינו הראש שבגף הסמוך לגוף, דהא חיישינן

חולין

אלו טרפות דף נו ע"א

שיחת

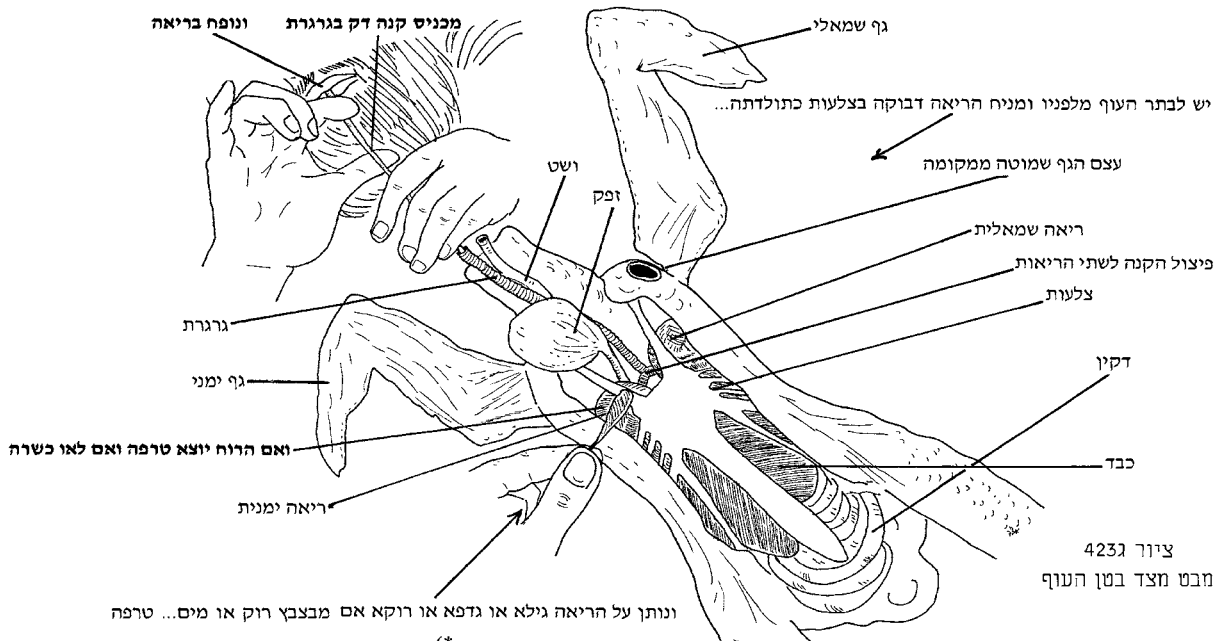
שצד

ציור ג224

מבט מלמעלה על גב הבהמה

ושמואל אמר חיבדק וכן א"ר יוחנן חיבדק רש"י מיצדק – הריאה, מכניס קנה דק בגרגרת ונופה צריאה ואם הרוח יוצא טרפה ואם לאו כשרה.

ציור ג232

מבט מצד בטן העוף

ראש הבייל"ג, וכן יוצא מהגף השני עצם כזה ובסופן מחוברין יחד, ויוצא בראשן בליטת עצם דק ורחב קצת ותמונתם כמו מזלג כשני ראשין... והעצם השלישי הוא ארוך יותר דק ורחב כמו סכין ובסופו עוקץ ומונח ע"ג הצלעות מבחוץ כנגד מקום שהריאה מונחת בפנים בתוך הצלעות, ולמהרי"ח שמוטת הגף היא בעצם השלישית, ולרא"ה אחת העצמות הנמוכות מהשתים האחרות (ראה שם בציוור 'שמוטת הגף לרא"ה' כהסבר הדע"ת).

הביא הרשב"א (תוה"א נב ע"ב) בשם רש"י שלא רק שנשמת הגף אלא אפילו נשבר הגף במקום סמוך לגוף ממש יש להטריף מחשש שהשבר נכנס לגוף וניקב את הריאה, (ראה בציוור 420ג) [בתוה"ק דחה דעה זו, אך בארוך כתב שהמחמיר תע"ב], וכ"כ הראב"ן (רסב) ושע"ד (פז). והבי"א הביא שהאגודה נתן שיעור רוחב אגודל למרחק מהגוף בו יש לחשוש, והביא בשם הרא"ש בתשובה שחשש רק ביש לשבר עוקץ חד, והכריע להקל, אך הרמ"א (דר"מ ב) החמיר.

422ג, הציוור שלפנינו מראה שמוטת הגף בבהמה שכשרה לכו"ע, מאחר ואין חוששים לנקיבת הריאה שלה, מחמת שעצם הכתף מגינה והבשר שבין הצלעות עב וחזק.

423ג, פירש"י שבדיקתה ע"י הכנסת קנה דק בגרגרת וכו', ותיאר הראב"ה (הביאר המרדכי): "וכיצד בדיקתה יש לבתר העוף מלפניו ומניח הריאה

והם ארוכים ואינם רחבים ודומים לסכינים והם מונחים ממש בגוף על הריאה, וכ"מ להדיא... שם... היינו שמוטת אותו עצם כי הוא מונח ממש על הריאה". והביא כה"ח (נג, מא) את דברי השו"ג שהסביר שתי הדעות: "הגף הוא זכרות שנכנס תוך נקבות כבוכנא באסיתא, ונקבות זה הם שתי עצמות מחוברים ז"ל בראשם האחד ובראשם השני פתוחים והם כמספרים פתוחים, ובראשם שהם מחוברים בין שניהם יש כגומה והוא נקבות לזכרות הגף, ואלו שתי העצמות אחד מהם הוא עגול ואחד רחב ודק כסכין... וי"מ דלא מקרי שמוטה"ג אלא אותו עצם אחד המחובר עם הגוף ונוגע לריאה בראשן כמ"ש הרא"ה... והגהה מהרי"ח", וכ"כ היד"ה (הארוך יט) והוסיף שהעצמות הדומות לסכינים אינן מחוברות לגוף, אלא רק מונחות בתוך הבשר על הצלעות והבשר שעליהן מחזיק אותן, ומה שאמרו בגמ' שנשמתו אגפיו אין הכונה שתלש אותן מעצם זו, אלא ששמתו אותן מגוף העוף היינו ששמתן עם עצם זו המחוברת אליהן. ראה בציוור 420ג את העצם הדומה לסכין. אבל הדע"ת (ס"ק יז) כתב: "דכונת הבר"ה בשם אחרים אינו על עצמות כעין סכינים המונחות בפנים, אלא על העצם שבו האסיתא שהוא מחובר בגוף ממש ועדיין צ"ע", ובס"ק יח כתב הביא דברי השו"ג הנ"ל ואחר כתב: "וזהנה בדקתי וראיתי כי עצם האסיתא יפרד לשלשה ראשים כמו ש"ן (ראה בציוור 420ג), האחד הוא עצם היותר סמוך לצד הצואר וסובב למטה בעיקום לצד

(* ראה לעיל בציוור ג215)

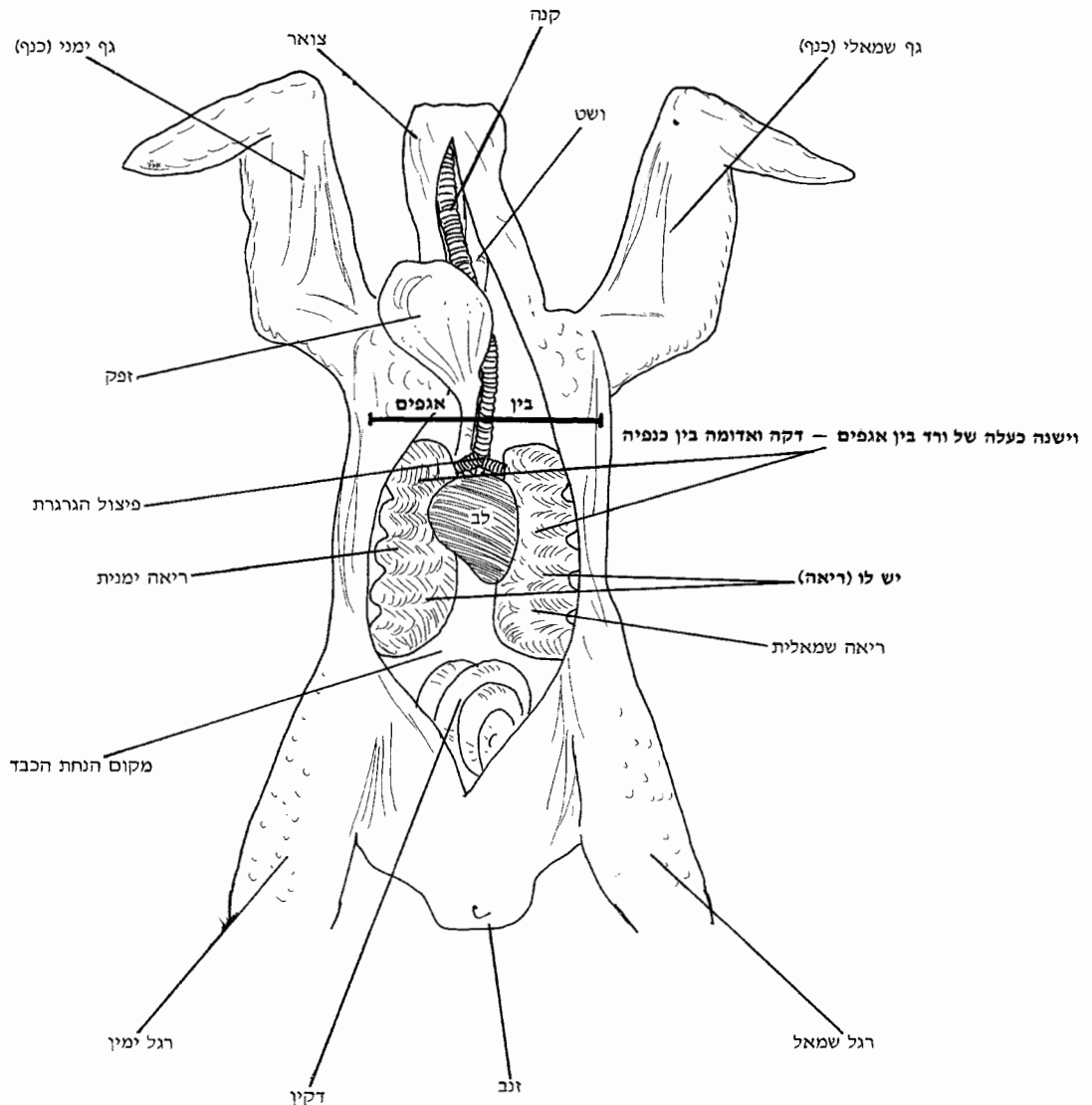
שצה

חולין

פרק שלישי דף נו ע"א

שיחת

חזקיה אמר אין ריאה לעוף ור' יוחנן אמר יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפים רש"י כעלה של וורד – דקה ואדומה בין אגפים – בין כנפיה.

ציור 424ג

מצד בטן העוף

424ג. לפי מסקנת הגמ' שלא היה חזקיה בקי בתרנגולים, נראה לכאורה שחשב לתומו שאין לעוף ריאה, ודבר זה קשה להבינו. ולכן כתבו התוס' לעיל (דף נו ע"ב ד"ה באלו בני"מ אמרו) שאע"ג דמסיק דחזקיה לגמרי היה אומר כן, מ"מ אמת הוא שאין ריאה לעוף לא לינפל וכו'. וביאר הדרישה (נב, ב) שודאי טעותו של חזקיה לא לגמרי היתה, כי איך יאמר דבר הלכה לרבים בלי עיון ושאלה אם כן הוא, אלא מכח שקיבל מרבותיו שאין טרפות בעוף בריאה ולא ידע טעמו של דבר עלתה על דעתו דאין לו ריאה. והחת"ס כתב לבאר שכיון שאותו עלה של ורד שבין אגפים אין לו חיתוכי אונות ידוע (כמש"כ הרמב"ם) סבר חזקיה שאין זו ריאה אלא אבר המשמש בעוף במקום ריאה אבל אין לו טבע ריאה וטרפותיה, ומסיק שאינו בקי בטבע העופות וריאתם (ועד"ז כתב מהרא"ל צונץ בגו"א). והיכ"ש כתב שסבר חזקיה כן מחמת שלא בדקו ריאות העוף כמש"כ הרמב"ם (פי"א הי"ב): "מעולם לא שמענו מי שבדק עוף וכו'". והדור"ד יישב שכיון שריאת העוף נחבאת בין הצלעות לא ראה אותה חזקיה בעופות שהזדמנו לו לראותם פתוחים, ולכן דק רש"י לכתוב שפירוש 'אינו בקי' הוא 'אינו רגיל לאכלן' כי אם היה רגיל לאכלן היה מוצא ריאה בשעת אכילתו.

דבוקה בצלעות כתולדתה, ומביא שפופרת ומכניס בקנה ונופח ונותן על הריאה גילא או גדפא או רוקא, אם עולה כנפיה כשרה, ואם לאו טריפה", ומקור דבריו בראב"ן (רסב) ושם סיים: "אם מבצבץ רוק או מים שנותן על הריאה טריפה, ואי לא מבצבצא כשרה". וכך ציירתי בציור שלפנינו. וכתב הרש"ש: "לא ידעתי למאי נצרף קנה, הלא גם בלתו אפשר לנפוח כגרגרת עצמה, אם לא משום נקיות, ולעיל בעניני בדיקת הריאה לא הזכיר קנה, ועיין בר"ח מ"ש בשם המרדכי על הבדיקה דכאן שהיא בעוד שהריאה דבוקה בצלעות כתולדתה, וא"ש מה שהצריך רש"י לקנה, אבל בריאה דבהמה אפשר להוציאה לחוץ ולברוק א"צ קנה". וביאור הענין הוא שמטבע ריאת העוף להיות דבוקה לצלעותיו וא"א להוציאה מבלי לקודעה, ועוד כתב בס' כשרות וטרפות בעוף (פ"ח) סיבה נוספת לכך שא"א להוציאה, שמחוברים אליה שקי אור שברא הבורא לעוף להקל מעופו, ושקים אלו מחוברים למקומות אחרים בגוף העוף כך שעם הנתק הריאה מגופו נקרעים וגורמים לנקבים בריאה. ולכן כתבו הפוסקים (ישש"ל צט בשם שערים) שאין אנו בקיאים בבדיקת ריאת העוף, שבדיקתה קשה שדבוקה בצלעות ואינה דומה לבדיקת ריאת הבהמה שהיא כולה לפנינו בגלוי.

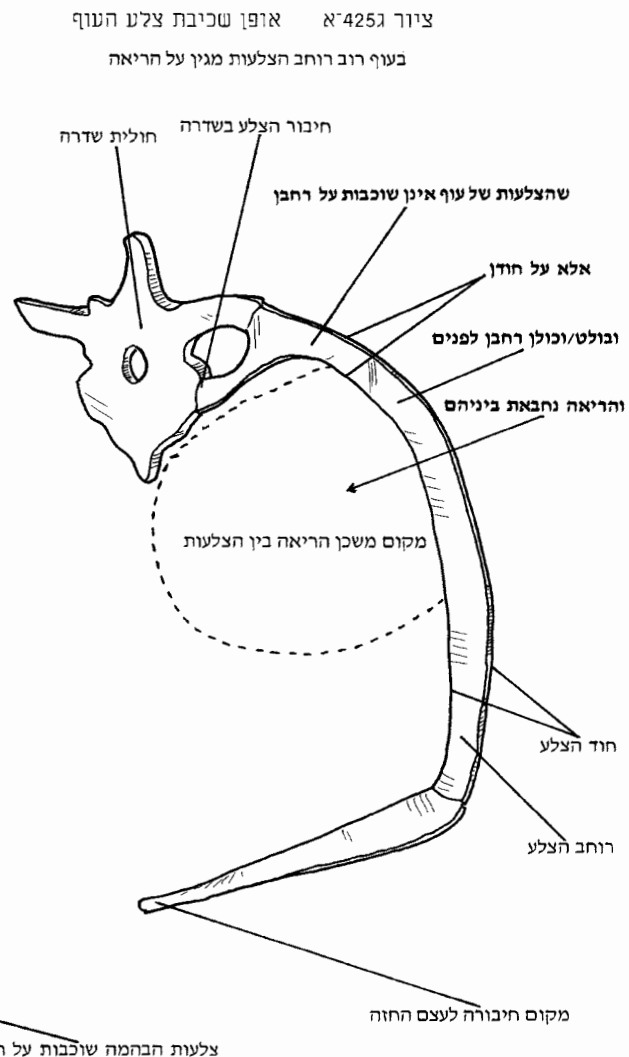
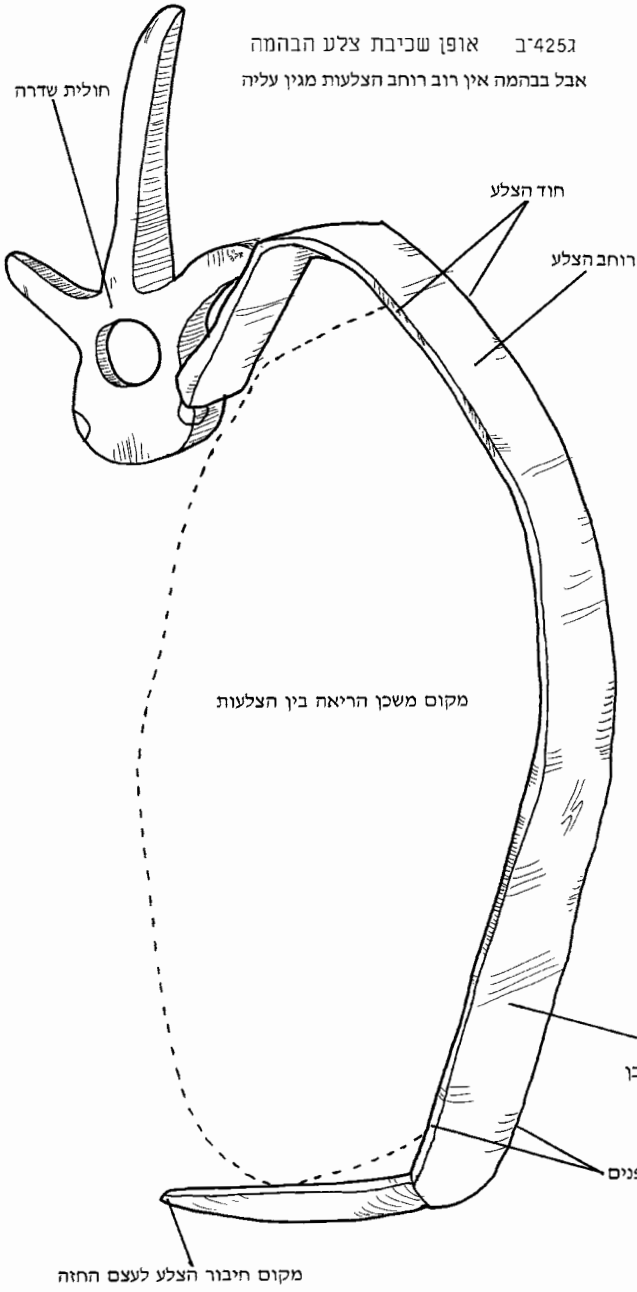
חולין

אלו טרפות דף נז ע"א

שיחת

שצו

מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית ליה כלל והא קא חוינא דאית ליה אלא דלא מיטריף ביה והתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף וכו' אלא אין לו לא לינפל ולא ליחמר מ"ט א"ר חנה הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה רש"י דלא מיטריף זה — אס ניקבה. כנגדן בעוף — אלמא ניקבה הריאה דבהמה ה"ה לעוף. לא לינפל — אס נפלה מן הגג דאמרן נריכה נדיקה (לעיל דף נא ע"ב ושם בצעירים ג' 287, 289, 291), א"ש נדדוק בריאה. ולא ליחמר — נפלה לאור שדדקין המעיים שמא הוריקו א"ש נדדוק הריאה. ורוב זלעות מגינות — רוב [רוחב] הצלעות מגין עליה שהצלעות [של עוף] אינן שוכבות על רחבן אלא על חודן וכולן/ובולט רחבן לפניו והריאה נחבאת ביניהם.

מרווח בין ריאתה לפני חרוץ. "אין לו ריאה לא לינפל ולא ליחמר" — ביאר רש"י שהנ"מ היא שאין צריך לבודקה אם נפל העוף מהגג או נפל לאור, וכ"כ הרשב"א (בחדושינו על סוגית נחמרו בנ"מ) והר"ן, והוסיפו שכיון שצלעותיה מגינות אין צריך בדיקה כי מן הסתם לא נתרסקה ולא נתמרה, אבל ודאי שאם נבדקה ונמצאת מרוסקת או נתמרת טרפה.

425ג. הציור שלפנינו מביאר דברי רש"י ומראה את ההבדל בין תנוחת צלעות הבהמה שאינן מגינות על ריאתה לבין תנוחת צלעות העוף שמגינות על ריאתו. כמו שפירש"י שצלעות העוף שוכבות על חודן דהיינו שהצלע היא רחבה, שטוחה ובעלת שני חודים, ובעוף הצלעות פונות כלפי הגוף כשחודיהן פונים האחד כלפי פנים והשני כלפי חוץ, וכך נוצר מרווח בין הריאה לבין פני החוץ, ואילו בבהמה הצלעות שוכבות במקביל לגופה כשחודי הצלעות האחד כלפי ראש הבהמה והשני כלפי זנבה, כך שאין

שצז

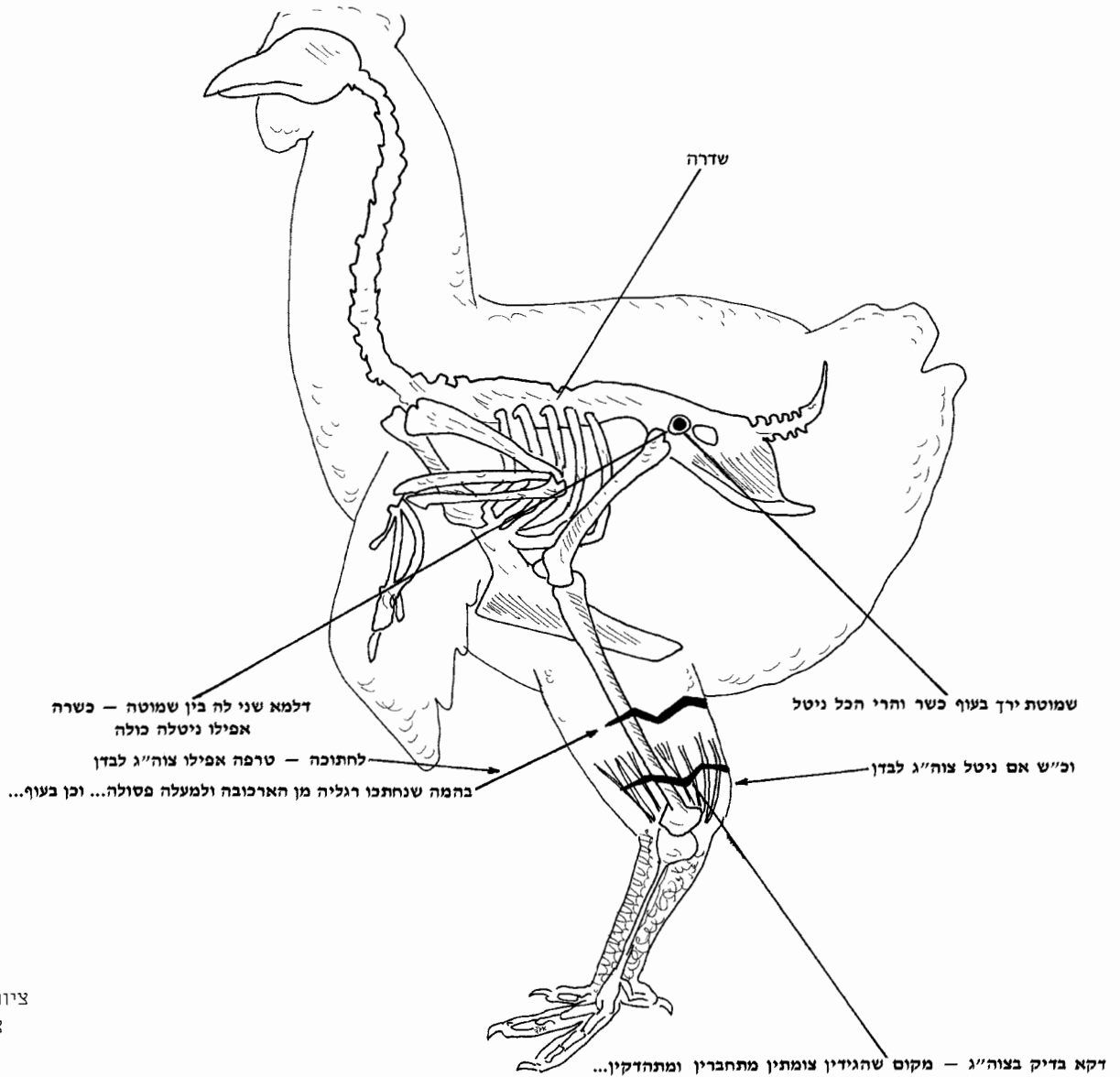
חולין

פרק שלישי דף נו ע"א

שיחת

והא מדא"ר יוחנן יש לו וכו' מכלל דחזקיה סבר דלית ליה אלא אמרי במערבא מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרנגולין רש"י זריזי — חזקיה שהיה גדול צדורו. ניכר שאינו בקי בתרנגולים — אינו רגיל לאכול תרנגולים לפיכך לא ידע אם יש להן ריאה ולשון כדחומא הוא. ראה הערה ג' 424 בעמוד שצה.

א"ר הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה וכו' אול רבי אבא אשכחיה לרב ירמיה בר אבא דקא בדיק בצומת הגידין א"ל למה ליה למר כולי האי והא ר"ה אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה א"ל אנא מתניתא ידענא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידין ואמר רב עלה וכן בעוף א"ה קשיא דרב אדרב אישתיק א"ל דלמא שני לה בין שמוטה לחתוכה א"ל וכו' בפירוש אמר רב שמוטה כשרה חתוכה פסולה וכו' רש"י ז"ה"ג — מקום שהגידין צומתין מתחברין ומתהדקין לשון חומן צומתו דפקחים (דף מ ע"א) אשטריינט"א בלעז. שמוטת ירך בעוף כשר — והרי הכל ניטל וכ"ש אם ניטל ז"ה"ג לבדן. מתניתין ידענא — צ"פ ז"ה"מ (לקמן דף עו ע"א) וכן שניטל ז"ה"ג לבדן וכל הארכובה קיימת. וכן בעוף — דאם ניטל ז"ה"ג טרפה. א"ל — רזי אצא וכו' שני ליה בין שמוטה לחתוכה וזשמוטה כשרה ואפי' ניטלה כולה וזחמוטה טרפה אפילו צומת הגידין לבדן. תוספות (ד"ה למה ליה למר כולי האי וכו') השתא ס"ד דשמוטה וזחמוטה הכל אחד ואע"ג דזחמוטה טרפה כדמוכח מתני' דזחמוטה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה מ"מ בעוף כשרה ושמה לא ידע וכו' ולפי המסקנא דמחלק בין שמוטה לחתוכה ניחא וכו' ומיהו ק"מ תימה וכו' ולכן נראה דדוקא בעוף מכשיר ר"ה ולא בבהמה וכו'.

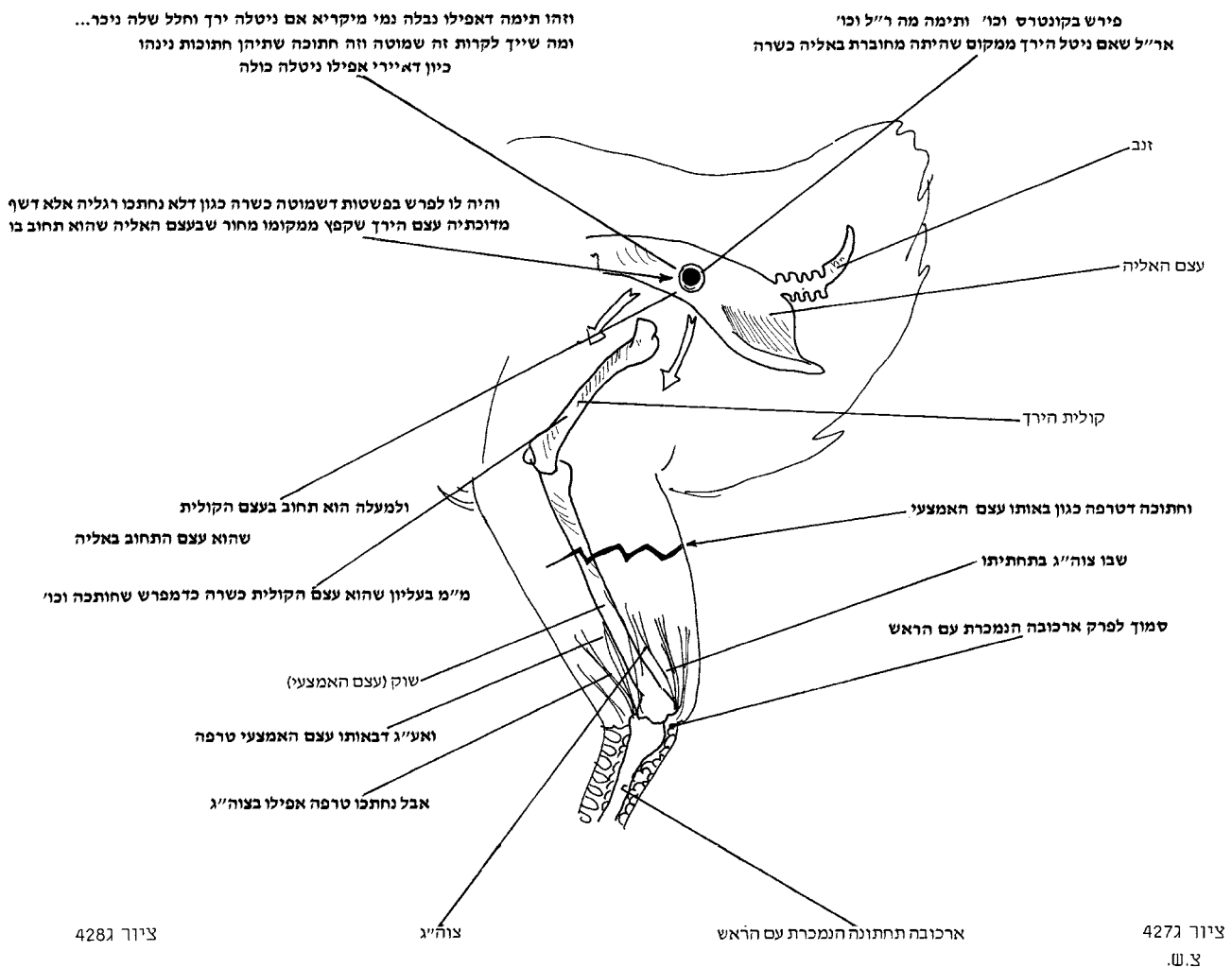
צ"ד 4261
צ.ש.

נפלה לא תוכל קום וטרפה, אבל העוף שיש לו כנפים המסייעות בעדו אינו נשען לגמרי על רגליו ולכן אם נשמטה ירכו כשר.

426ג. ביאר הר"ן כיצד יתכן ששמוטת ירך בעוף כשרה בעוד שבבהמה היא טרפה, משום שהבהמה עיקר סמיכתה על רגליה ולכן כשנשמטה ירכה

שצח שיחת אלו טרפות דף נו ע"א חולין

תוספות (ד"ה דילמא שני ליה בין שמוטה לחתוכה) פי' בקונטרס וכו' ותימה מה ר"ל שמפרש שאם ניטלה כולה כשרה אם ר"ל שאם ניטל הירך ממקום שהיתה מחוברת צאליה כשרה ותחובה דטרפה כגון צאותו ע"ס האמצעי שבו צוה"ג צמתחיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הוא תחוב בע"ס הקולית שהוא ע"ס התחוב צאליה ואע"ג דצאותו ע"ס האמצעי טרפה מ"מ בעליון שהוא ע"ס הקולית כשרה כדמפרש וכו' והו' תימה דאפילו נבלה נמי מקריא אם ניטלה ירך וחלל שלה ניכר... ומה שייד לקרות זה שמוטה זה חתוכה שתייהן חתוכות נינהו כיון דאיירי אפילו ניטלה כולה

דף נו ע"ב ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דשאל רבי יוסי בן נהוראי את רבי"ל קדירת קנה בכמה א"ל משנה שלמה שנינו עד כאיסר האיטלקי (ראה מש"כ לעיל דף נד ע"א).

...שהיה רבי יהודה אומר ניטלה הנוצה פסולה (לעיל דף נו ע"ב ושם ציור 413).

תנאי היא דתניא ובגלגלת (עד) שיש בה נקב אחד ארוך אפילו נקבים הרבה מצטרפים למלא מקרח רש"י נקב אחד ארוך — ונקדחה במסרון. מטריפין למלא מקדח — ושזו אינה מטמאה צאהל לנ"ש פלוגתא דשדרה וגלגולת צאהלות דהיינו כדי שינטל מן החי וימות דהכי אמרינן בפרקין גבי שדרה וכן לטרפה. (ראה לעיל ציורים 823-822).

דף נח ע"א תוספות (ד"ה ושויין בביצת טרפה שהיא אסורה) ... וצפ"ק דצילה (דף ו ע"ב) אמרינן השומט את התרנגולת ומלא בה ציטס גמורות מותרות לאכלן במלך ואפילו רבי יעקב לא פליג אלא דקאמר אם היו מעורות בגידים אסורות אבל בשאינן מעורות מותר... (ראה לעיל בציור 3862).

363

חולין נו, א מכניס ידו לפנים ובודק - הכנסת האצבע אל תוך חלל הפה ודחיקת האצבע בכח על מנת לבדוק אם יבצבץ המוח לחוץ מה שיעיד על קיומו של נקב בקרום המוח ויהיה העוף טרף.

364

חולין נז, א יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפים - ניתן לראות את ריאת העוף ואת מקומה על גבי צלעות העוף העוטפות את הריאה ומגינות עליה.

365

דם שעל הסכין גוררו - להלכה אם יש דם אחר הראוי למצות כיסוי אין צורך לגרור את הדם שעל הסכין.